

Die Friedensverträge.

Durch das liebenswürdige Entgegenkommen des K. u. K. Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien, dem wir dafür besonderen Dank sagen, sind wir in der Lage, einen mit den dort hinterliegenden Originalen sorgfältig verglichenen Abdruck bieten zu können. Der bis jetzt am meisten gebrauchte authentische Abdruck im Universal-Register zu v. Meiern, Acta Pacis Westph. S. 1 - XCVI gibt die Stockholmer Ausfertigungen wieder.

Osnabrücker Friedensvertrag zwischen dem Kaiser u. Schweden.

IN NOMINE SACROSANCTAE ET INDIVIDUAE TRINITATIS, AMEN.

Notum sit universis et singulis, quorum interest aut quomodolibet interesse potest. Postquam a multis annis orta in Imperio Romano dissidia, motusque civiles eo usque increverant, ut non modo universam Germaniam, sed et aliquot finitima Regna, potissimum vero Sueciam, Galliamque ita involverint, ut diuturnum et acre exinde natum sit bellum; primo quidem inter Serenissimum et Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum FERDINANDUM SECUNDUM, Electum Romanorum Imperatorem Semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiae, Sclavoniæ etc. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantiae, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Wurtembergæ et Teckæ, Principem Sueviæ, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi et Gorritiæ, Landgravium Alsatiæ, Marchionem Sacri Romani Imperii Burgoviæ ac Superioris et Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclavonicæ, Portus Naonis et Salinarum inclytæ memoriæ, cum suis fœderatis et adhærentibus ex una: et Serenissimum ac Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum GUSTAVUM ADOLPHUM, Suecorum, Gothorum et Vandalarum Regem, Magnum Principem Finlandiæ, Ducem Esthoniæ et Careliæ Ingriæque Dominum inclytæ recordationis et Regnum Sueciæ, ejusque Fœderatos et adhærentes ex altera parte: Deinde post eorum e vita decessum, inter Serenissimum ac Potentissimum Principem et Dominum, Dominum FERDINANDUM TERTIUM, Electum Romanorum Imperatorem Semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiae, Sclavoniæ etc. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantiae, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Wurtembergæ et Teckæ, Principem Sueviæ, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi et Gorritiæ, Landgravium Alsatiæ, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgoviæ ac Superioris et Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclavonicæ, Portus

Naonis et Salinarum cum suis Fœderatis et adhærentibus ex una: Et Serenissimam ac Potentissimam Principem ac Dominam, Dominam CHRISTINAM, Suecorum, Gothorum, Vandalarumque Reginam, Magnam Principem Finlandiæ, Ducem Esthoniæ et Careliæ, Ingriæque Dominam, Regnumque Sueciæ, et ejus Fœderatos et adhærentes ex altera parte: unde multa Christiani sanguinis effusio, cum plurimarum provinciarum desolatione secuta est: Tandem Divina bonitate factum esse, ut utrinque de pace universali suscepta sit cogitatio, in eumque finem ex mutua partium conventionem Hamburgi die vigesimâ quintâ Stylo novo, vel die decimâ quintâ Stylo veteri Decembris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragesimo primo inita, constituta sit dies undecima Stylo novo, vel prima Stylo veteri Mensis Julii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragesimo tertio, Congressui Plenipotentiariorum Osnaburgis et Monasterii Westphalorum instituendo; comparentes igitur statuto tempore et loco utrinque legitimi constituti Legati Plenipotentiarrii, a parte quidem Imperatoris, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Dominus *Maximilianus Comes à Trautmansdorff* et Weinsberg, Baro in Gleichenberg, Neostadii ad Coerum, Negau, Borgau et Tozenbach, Dominus in Teinitz, Eques Aurei Velleris, Consiliarius Secretus et Camerarius Sacræ Cæsareæ Majestatis Ejusque aulæ Supremæ præfectus, Nec non Dominus *Joannes Maximilianus Comes à Lamberg*, Liber Baro in Orteneck et Ottenstein, Dominus in Stockaren et Ammerang, Burgravius in Steyr etc. Sacræ Cæsareæ Majestatis Camerarius, et Dominus *Joannes à Crane*, Juris Utriusque Licentiatus, Comes Palatinus, Consiliarii Imperiales Aulici: A parte vero Regiæ Sueciæ Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Dominus *Joannes Oxenstirna Axelii*, Comes Moreæ Australis, Liber Baro in Kymitho et Nynäas, Dominus in Fiholm, Alhult, Horningsholm, Södörbo et Lidöo, Regni Sueciæ Senator et Consiliarius Concellariæ; et Dominus *Joannes Adler Salvius*, Dominus in Adlersberg, Harsefeld, Wildenbruch et Tulingo, Regni Sueciæ Senator, Regiæ Majestatis Consiliarius Secretus et Aulæ Cancellarius, post invocatum Divini Nu-

minis auxilium, mutuasque Plenipotentiarum tabulas (quarum apographa sub finem hujus instrumenti de verbo ad verbum inserta sunt) rite commutatas, præsentibus, suffragantibus et consentientibus Sacri Romani Imperii Electoribus, Principibus ac Statibus ad Divini Numinis gloriam et Christianæ Reipublicæ salutem in mutuas pacis et amicitiae leges consenserunt et convenerunt, tenore sequenti:

I.

PAX SIT CHRISTIANA, UNIVERSALIS, PERPETUA, veraque et sincera amicitia inter Sacram Cæsaream Majestatem, Domum Austriacam omnesque ejus fœderatos et adhærentes, et singulorum hæredes et successores, imprimis Regem Catholicum, Electores, Principes ac Status Imperii ex una; et Sacram Regiam Majestatem Regnumque Sueciæ, omnesque ejus fœderatos et adhærentes, et singulorum hæredes ac successores, imprimis Regem Christianissimum, ac respective Electores, Principes, Statusque Imperii ex altera parte, eaque ita sincere serioque servetur et colatur, ut utraque pars alterius utilitatem, honorem ac commodum promoveat, omnique ex parte et universi Romani Imperii cum Regno Sueciæ, et vicissim Regni Sueciæ cum Romano Imperio, fida vicinitas et secunda studiorum pacis atque amicitiae cultura revirescant ac reflorescant.

II.

SIT UTRIMQUE PERPETUA OBLIVIO ET AMNESTIA omnium eorum, quæ ab initio horum motuum, quocunque loco modovè, ab una vel altera parte ultro citroque hostiliter facta sunt, ita ut nec eorum, nec ullius alterius rei causa vel prætextu alter alteri posthac quicquam hostilitatis aut inimicitiae, molestiae vel impedimenti, quoad personas, statum, bona vel securitatem per se vel per alios clam aut palam, directè vel indirectè, specie juris aut viâ facti in Imperio, aut uspiam extra illud (non obstantibus ullis prioribus pactis in contrarium facientibus) inferat vel inferri faciat aut patiat, sed omnes et singulæ hinc indè tam ante bellum, quam in bello, verbis, scriptis aut factis illatæ injuriæ, violentiæ, hostilitates, damna, expensæ absque omni personarum rerumve respectu ita penitus abolitæ sint, ut quicquid eo nomine alter adversus alterum prætereundum posset, perpetua sit oblivione sepultum.

III.

JUXTA HOC UNIVERSALIS ET ILLIMITATÆ AMNESTIÆ fundamentum universi et singuli Sacri Romani Imperii Electores, Principes,

Status (comprehensâ immediata Imperii Nobilitate) eorumque Vasalli, subditi, cives et incolæ, quibus occasione Bohemiæ Germaniæve motuum vel fœderum, hinc inde contractorum, ab una vel altera parte aliquid præjudicii aut damni quocunque modo vel prætextu illatum est, tam quoad ditiones et bona feudalia, subfeudalia et allodialia, quam quoad dignitates, immunitates, jura et privilegia restituti sunt. Tenarie, in eum utrinque statum in sacris et profanis, quo ante destitutionem gavisus sunt, aut jure gaudere potuerunt, non obstantibus sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus.

Quemadmodum vero tales restitutiones omnes et singulæ intelligendæ sunt, salvis jure quibuscunque tam directi, quam utilis domini, in vel circa bona restituenda, sive secularia sive ecclesiastica, sive restituenti, sive restituendo, sive cuius tertio competentibus, salvis item litispendentiis desuper in Aula Cæsarea, sive in Camera Imperiali, vel aliis Imperii immediatis aut mediatis dicasteriis ventibus, ita hæc clausula salvatoria generalis, vel aliæ subsequentes speciales ipsam restitutionem nullatenus impediant, sed competentia jura, actiones, exceptiones et litispententiæ post factam demum restitutionem coram competenti iudice examinentur, discutiantur et expediantur, multo minus hæc reservatio ipsi amnestiæ universali et illimitatæ quicquam præjudicii afferat, aut etiam ad proscriptiones, confiscationes et ejus generis alienationes extendatur, vel articulis aliter conventis interque hos compositioni gravaminum aliquid deroget, nam quantum juris in bonis ecclesiasticis hucusque controversis ejusmodi restituti vel restituendi sint habituri, patebit infra articulo de gravaminum ecclesiasticorum compositione.

IV.

ET QUAMVIS EX HAC PRÆCEDENTI REGULA generali facile judicari possit, qui et quatenus restituendi sint, tamen ad instantiam aliquorum de quibusdam gravioris momenti causis, pro ut sequitur, specialiter mentionem fieri placuit, ita tamen, ut qui expresse non nominati vel expuncti sunt, propterea pro omissis vel exclusis non habeantur.

Ante omnia vero causam Palatinam Conventus Osnabrugensis et Monasteriensis eò deduxit, ut eâ de re jam diu mota lis diremta sit modo sequenti:

Et primo quidem quod attinet domum Bavaricam, dignitas Electoralis, quam Electores

Palatini ante hæc habuerunt, cum omnibus Regaliis, Officiis, præcedentiis, insigniis et iuribus quibuscunque ad hanc dignitatem spectantibus, nullo prorsus excepto, ut et Palatinatus Superior totus, unâ cum Comitatu Cham, cum omnibus eorum appertinentiis, Regaliis ac iuribus, sicut hactenus, ita et imposterum maneant penes Dominum Maximilianum Comitem Palatinum Rheni, Baviaræ Ducem, Ejusque liberos, totamque lineam Guilhelmianam, quàm diu masculi ex ea superstites fuerint.

Vicissim Dominus Elector Baviaræ pro se, hæredibus ac successoribus suis totaliter renunciât debito tredecim millionum omnique prætensionis in Austriam Superiorem, et statim à publicata pace omnia Instrumenta desuper obtenta, Cæsareæ Majestati ad cassandum et annullandum extradat.

Quod ad Domum Palatinam attinet, Imperator cum Imperio publicæ tranquillitatis causa consentit, ut vigore præsentis conventionis institutus sit Electoratus octavus, quo Dominus Carolus Ludovicus Comes Palatinus Rheni, ejusque hæredes et agnati totius lineæ Rudolphinæ, juxta ordinem succedendi in Aurea Bulla expressum, deinceps fruantur. Nihil tamen juris, præter simultaneam Investituram ipsi Domino Carolo Ludovico, aut ejus successoribus, ad ea, quæ cum dignitate Electorali Domino Electori Baviaræ, totique lineæ Guilhelmianæ attributa sunt, competat.

Deinde ut Inferior Palatinatus totus cum omnibus et singulis ecclesiasticis et secularibus bonis iuribusque et appertinentiis, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesque Palatini gavisii sunt, omnibusque documentis, registis, rationariis et cæteris actis huc spectantibus eidem plenarie restituantur; cassatis iis, quæ in contrarium acta sunt, idque autoritate Cæsareâ effectum iri, ut neque Rex Catholicus neque ullus alius, qui exinde aliquid tenet, se huic restitutioni ullo modo opponat.

Cum autem certæ quædam Præfecturæ stradæ Montanæ antiquitus ad Electorem Moguntinensem pertinentes, anno demum millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio, pro certa pecuniæ summa Palatinis cum pacto perpetuæ relutionis impigneratæ fuerint, ideo conventum est, ut hæ Præfecturæ penes modernum Dominum Electorem Moguntinensem, ejusque in Archiepiscopatu Moguntinensi successores permanent, dummodo pretium pignorationis sponte oblatum infra terminum executionis conclusæ Pacis præfixum parata pecunia exsolvat,

cæterisque, ad quæ juxta tenorem literarum oppignerationis tenetur, satisfaciât.

Electori quoque Trevirensi, tanquam Episcopo, Spirensi, Episcopo item Wormatiensi jura quæ prætendunt in bona quædam Ecclesiastica, intra Palatinatus Inferioris Territorium sita, coram competenti judice prosequi liberum esto, nisi de his inter utrumque Principem amice conveniatur.

Quodsi vero contigerit Lineam Guilhelmianam masculinam prorsus deficere, superstite Palatinâ, non modo Palatinatus Superior, sed etiam dignitas Electoralis, quæ penes Baviaræ Duces fuit, ad eosdem superstites Palatinos, interim simultanea investitura gavisuros, redeat, octavo tunc Electoratu prorsus expungendo, ita tamen Palatinatus Superior hoc casu ad Palatinos superstites redeat, ut hæredibus alodialibus Electoris Baviaræ actiones et beneficia, quæ ipsis ibidem de jure competunt, reservata maneant.

Pacta quoque Gentilitia inter Domum Electoralem Heidelbergensem et Neoburgicam, a prioribus Imperatoribus, super Electorali successione confirmata, ut et totius Lineæ Rudolphinæ jura, quatenus huic dispositioni contraria non sunt, salva rataque maneant.

Ad hæc si quæ feuda Juliaccensia aperta esse competenti viâ juris evictum fuerit, ea Palatinis evacuentur.

Præterea ut dictus Dominus Carolus Ludovicus aliquatenus liberetur onere prospiciendi fratribus de Appennagio, Cæsareâ Majestatis ordinabit, ut dictis suis fratribus quadringenta Imperialium Thalerorum millia, intra quadriennium, ab initio anni venturi millesimi sexcentissimi quadagesimi noni numerandum, expendantur, singulisque annis centena millia solvantur, unâ cum annuo censu, quinque de centum computatis.

Deinde tota Domus Palatina cum omnibus et singulis, qui ei quocunque modo addicti sunt aut fuerunt, præcipue vero Ministri, qui ei in hoc conventu aut alias operam suam navarunt, ut et omnes Palatinatus exules, fruantur amnestia generali supra descripta, pari cum cæteris in ea comprehensis jure et hac transactione singulariter in puncto gravaminum plenissime.

Vicissim Dominus Carolus Ludovicus cum fratribus Cæsareâ Majestati obedientiam et fidelitatem, sicut cæteri Electores Principesque Imperii, præstet, ac insuper Palatinatui Super-

riori pro se et hæredibus suis tum ipse, tum ejus fratres, donec ex Linea Guilhelmiana hæredes legitimi et masculi superfuerint, renuncient.

Cum autem de ejusdem Principis Viduæ Matri, Sororibusque præstando victualio et dote constituenda, mentio injiceretur, pro benevolæ Sacræ Cæsareæ Majestatis in Domum Palatinam affectu promissum est, dictæ Viduæ Matri pro Victualio semel pro semper viginti Thalerorum Imperialium millia, singulis autem sororibus dicti Domini Caroli, quando nuptum elocata fuerint, dena Thalerorum Imperialium millia, nomine Suae Majestatis exsolutum iri. De reliquo vero ipsis idem Princeps Carolus Ludovicus satisfacere teneatur.

Comites in Leiningen et Daxburg, sæpe dictus Dominus Carolus Ludovicus ejusque successores in Palatinatu Inferiori, nullâ in re turbet, sed jure suo à multis retro seculis obtento, et à Cæsaribus confirmato quiete et pacifice uti frui permittat.

Liberam imperii Nobilitatem per Franconiam, Sueviam et Tractum Rheni, cum districtibus appertinentibus, in suo statu immediato inviolate relinquat.

Feuda etiam ab Imperatore in Baronem Gerardum de Waldenburg dictum *Schneffherrn*, Nicolaum Georgium Reigersberger, Cancellarium Moguntinum, et Heinricum Brömbsen Baronem de Rüdeshelm, item ab Electore Bavarie in Baronem Joannem Adolphum Wolff, dictum *Metternich*, collata, rata maneant.

Teneantur tamen ejusmodi Vasalli Domino Carolo Ludovico velut Domino directo, ejusque successoribus, juramentum fidelitatis præstare, atque ab eodem feudorum suorum renovationem petere.

Augustanæ confessionis consortibus, qui in possessione templorum fuerant, interque eos Civibus et incolis Oppenheimensibus, servetur status Ecclesiasticus Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti, cæterisque id desideraturis, Augustanæ Confessionis exercitium, tam publice in templis ad stansas horas, quam private in ædibus propriis aut alienis ei rei destinatis, per suos aut vicinos verbi Divini ministros peragere liberum esto.

Princeps Ludovicus Philippus Comes Palatinus Rheni recuperet omnes ditiones, dignitates et jura in sacris et profanis, quæ ipsi à Majoribus ex successione et divisione ante tumultus bellicos obvenerunt.

Princeps Fridericus Comes Palatinus Rheni quartam partem vectigalis Wilzbacensis, Cœnobium quoque Hornbach cum pertinentiis et quicquid juris parens ejus ante hæc ibidem habuit ac possedit, recipiat et respective retineat.

Princeps Leopoldus Ludovicus Comes Palatinus Rheni restituatur penitus in Comitatum Veldentz ad Mosellam, tam in ecclesiasticis quam politicis, contra omnia hactenus attentata in eum, quo anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ipsius parens fuit, statum.

Controversia quæ vertitur inter Episcopos respective Bambergensem et Herbipolensem, ac Marchiones Brandenburgicos Culmbachi et Onoltzbachi de castro, oppido, præfectura et monasterio Kitzingen in Franconia ad Mœnum, aut amicabile compositione, aut summario juris processu terminetur intra biennium, sub pœna perdendæ prætensionis imponenda tergiversanti; interim dictis Dominis Marchionibus restituatur nihilominus fortalitiium Wilzburg in eum statum, qui tempore traditionis descriptus fuit ex conventionem et promisso.

Domus Württembergica maneat quiete in recuperata possessione Dynastiarum Weinsberg, Neustadt et Meckmüle; restituatur etiam in omnia et singula secularia atque ecclesiastica bona et jura ante hos motus ubicunque possessa, interque illa specialiter in Dynastias Blaubeuren, Achalm et Stauffen cum pertinentiis, et sub prætextu pertinentium ad eas occupatis bonis, cum primis Civitate et territorio Göppingensi atque pago Pflumeren, redditibus universitati Tübingensi piè fundatis, recipiat etiam Dynastias Heidenheim et Oberkirch, item Civitates Balingen, Tuttlingen, Ebingen et Rosenfeld, nec non arcem et pagum Neidlingen cum pertinentiis, tum Hohentwiel, Hohenasberg, Hohenaurach, Hohen Tübingen, Albeck, Hornbergk, Schiltack cum civitate Schorndorff; restitutio etiam fiat in ecclesias collegiatas Stuttgart, Tübingen, Hernberg, Gœppingen, Backnang, nec non in Abbatias, præposituras atque monasteria Bebenhausen, Maulbron, Anhausen, Lorch, Adelberg, Denckendorff, Hirschau, Blaubeuren, Herprechtingen, Murhard, Alpersbach, Königsbrunn, Herrenalb, Divi Georgii, Reichenbach, Phullingen et Lichtenstern sive Marien-Cron et similia, cum omnibus documentis ablatiis, salvis tamen et reservatis Domus Austriacæ nec non Württembergicæ in supradictas Dynastias Blaubeuren, Achalm et Stauffen prætensis juribus, actionibus, exceptionibus et remediis atque beneficiis juris quibuscunque.

Principes quoque Würtbergici Lineæ Mompelgardensis restituantur in omnes suas ditiones in Alsatia vel ubicunque sitas, et nominatim in duo feuda Burgundica Clerval et Passavant, et ab utraque parte redintegrentur, in eum statum, jura, prerogativas, ac in specie, ad eam immedietatem erga Romanum Imperium, qua ante initium horum bellorum gavisii sunt, et quæ cæteri Principes ac status gaudent vel gaudere debent.

De causa Badensi hoc modo conventum est: Fridericus Marchio Badensis et Hachbergensis ejusque filii et hæredes, cum omnibus qui iisdem quocunque modo inservierunt aut adhucdum inserviunt, cujuscunque nominis aut conditionis sint, gaudeant et fruuntur supra articulo secundo et tertio descripta amnestia, cum omnibus suis clausulis et beneficiis, ejusque vigore restituantur plenissimè in eum statum in sacris et profanis, in quo ante exortos Bohomiæ motus fuit Dominus Georgius Fridericus Marchio Badensis et Hachbergensis, quoad Marchionatum inferiorem Badensem, qui vulgo sub appellatione Baden-Durlach venit, itemque quoad Marchionatum Hachbergensem, tum etiam quoad Ditiones Röttelen, Badenweiler et Sausenberg, non obstantibus sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus. Deinde restituantur Marchioni Friderico præfecturæ Stain et Renchingen absque onere æris alieni, interea temporis à Marchione Guilhelmo contracti, ratione fructuum, interesse aut sumptuum per transactionem Ettlingæ, anno Domini Millesimo sexcentesimo vigesimo nono initam, dicto Guilhelmo Marchioni Badensi cessæ, cum omnibus juribus, documentis literariis aliisque pertinentiis, ita ut tota illa actio sumptuum ac fructuum perceptorum et percipiendorum, cum omni damno et interesse, à tempore primæ occupationis numerando, sublata et penitus extincta sit. Annua quoque pensio ex Marchionatu Inferiori, Marchionatu Superiori pendi solita, virtute præsentium penitus sublata, annullata et annihilata sit, nec eo nomine quicquam vel de præterito vel de futuro imposterum unquam prætendatur vel exigatur. Alternetur etiam imposterum inter utramque Lineam Badensem, Inferioris scilicet et Superioris Marchionatus Badensis, præcedentia et Sessio in Comitibus et Circuli Suevici aliisque universalibus vel particularibus Imperii aut quibuscunque Conventibus, pro nunc tamen eadem præcedentia penes Marchionem Fridericum, dum supervies erit, permanente. De Baronatu Hohengeroltseck conventum est, ut si Domina Principissa Badensis prætensa sua jura in

dicto Baronatu documentis authenticis sufficienter probaverit, restitutio statim post latam desuper sententiam fiat, cum omni causa omnique jure, vigore documentorum competentis; Cognitio autem hæc finiatur à die publicatæ Pacis infra biennium. Nullæ denique actiones, transactiones vel exceptiones generales vel speciales clausulæ, in hoc Instrumento pacis comprehensæ (quibus omnibus per expressum, et in perpetuum vigore hujus derogatum sit) ab una vel altera parte ullo unquam tempore contra hanc specialem conventionem allegentur vel admittantur.

Dux de Croy gaudeat effectu generalis amnestiæ, neque protectio Regis Christianissimi sit ei fraudi, dignitatis, privilegiorum, honorum, bonorum, aut ullo alio respectu: quietè quoque possideat eam Domini Vinstingen partem, quam majores sui possederunt, prout nunc à Domina Matre sua, dotalitii nomine possidetur, juribus Imperii, quoad dictum dominium Vinstingen, in eo statu, quo fuerunt ante hos motus, salvis permanentibus.

Quod controversiam Nassau Sigen contra Nassau Sigen attinet, cum res hæc per Commissionem Cesaream anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio ad amicabilem compositionem sit remissa, reassumatur ejusmodi Commissio, et tota lis vel amicabili compositione vel juridica sententia coram competente iudice decidatur, Comite Joanne Mauritio de Nassau ejusque fratribus absque ulla turbatione, pro suis quotis duntaxat, in apprehensa possessione manentibus.

Comitibus Nassau Saraepontanis restituantur omnes eorum Comitatus, Dynastiæ, Territoria, homines et bona ecclesiastica et secularia, feudalia et allodialia, nominatim vero Comitatus Saraepontanus et Sarwerdanus integri cum omni causa, ut et fortalitium Homburg cum tormentis bellicis mobilibusque ibi repertis, salvis utrimque respective tam ratione anno millesimo sexcentesimo vicesimo nono, septimo Julii per sententiam adjudicatorum in Revisorio, quam aliis, etiam de illatis damnis, competentibus juribus, actionibus, exceptionibus et beneficiis juris, juxta leges Imperii determinandis, nisi partes potius ament, amica transactione rem componi; salvo etiam jure quod Comitibus de Leiningen Daxburg in dicto Comitatu Sarwerdano competere potest.

Domus Hanovica restitatur in Præfecturas Bobenhausen, Bischoffsheim am Steg et Wilstadt.

Johannes Albertus Comes Solmensis in quadrantem oppidi Butzbacensis, et quatuor pagos adjacentes restituatur.

Itemque restituatur Domus SolmsHohensolms in omnia bona et jura sibi anno millesimo sexcentesimo trigesimoseptimo adempta, non obstante transactione desuper cum Domino Georgio Landgravio Hassiæ postea factâ.

Comites de Isenburg gaudeant amnestia generali supra articulo secundo et tertio descripta, salvis tamen juribus Domino Georgio Landgravio Hassiæ vel cuivis tertio contra eodem, ut et contra Comites de Hohensolms, competentibus.

Rheingravii in suas Præfecturas Troneck Wildenburg, itemque Dynastiam Mörchingen cum pertinentiis, et cætera omnia jura à vicinis usurpata restituantur.

Vidua Domini Ernesti Comitis Sainensis restituatur in eam possessionem arcis, oppidi et Præfecturæ Hachenburg cum pertinentiis, ut et pagi Bendorff, in qua fuit ante destitutionem, salvo tamen jure cujusvis.

Castrum et Comitatus Falckenstein restituatur ei, cui de jure competit. Quicquid etiam juris Comitibus de Rasseburg, cognominatis Löwenhaupt, in Præfecturam Bretzenhaim, feudum Archiepiscopatus Coloniensis, nec non Baronatum Reipoltskirch in districtu Hundsrück sita, competit, id eis cum omnibus juribus et appertinentiis salvum sit.

Restituatur etiam Domus Waldeck in possessionem vel quasi omnium jurium in Dynastia Didinghausen et pagis Nordernau, Lichtenschaid, Defeld et Niderschleidern, prout illis anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto gavisus est.

Joachimus Ernestus Comes Oettingensis in omnia ecclesiastica et secularia, quæ pater ejus Ludovicus Eberhardus ante hos motus possidebat, restituatur.

Item Domus Hohenloica in omnia ipsi ablata, præcipue Dynastiam Weickersheim, itemque in Cænobium Scheftershaim, absque omni exceptione, imprimis retentionis, restituatur.

Fridericus Ludovicus Comes de Löwenstain et Werthaim in omnes suos Comitatus et Dynastias, quæ tempore hujus belli sequestratæ, confiscatæ aliisque cessæ fuerunt, in politicis et ecclesiasticis restituatur.

Ferdinandus Carolus Comes de Löwenstain et Wertheim in omne id, quod defunctis ejus agnatis, Georgio Ludovico et Johanni Casimiro sequestratum, confiscatum aliisque cessum est, in politicis et ecclesiasticis restituatur, salvis tamen iis bonis et juribus, quæ Mariæ Christianæ, filiæ dicti Georgii Ludovici de Löwenstain, ex hæreditate paterna et materna competunt, in quæ plenarie restituatur; pariter etiam vidua Joannis Casimiri de Löwenstain in sua bona dotalia et hypothecata, reservato jure, si quod in supradicta competit, Comiti Friderico Ludovico, vel amicabili compositione vel legitimo processu prosequendo.

Domus Erbacensis, imprimis Comitibus Georgii Alberti hæredes, in Castrum Breubergicum, omniaque ejus jura, ipsis cum Domino Comite Löwenstainensi communia, tam quoad præsidium ejusdemque directionem, quam cætera civilia jura restituantur.

Vidua et hæredes Comitis à Brandenstein restituantur in omnia ex causa belli adempta bona et jura.

Baro Paulus Kevenhüller cum nepotibus ex fratre, Hæredes Cancellarii Löffleri, Marci Conradi à Rhelingen liberi et hæredes, item Hieronymus à Rhelingen unâ cum uxore, nec non Marcus Anthonius à Rhelingen quisque in omnia sibi per confiscationem adempta plenarie restituti sunt.

Contractus, permutationes, transactiones, obligationes et instrumenta debiti, vi metuve seu statibus seu subditis illicite extorta, prout in specie queruntur Spira, Weissenburgum ad Rhenum, Landavia, Reutlinga, Heilbrunna alique, ut et redemptæ cessæque actiones, abolitæ atque ita annullatæ sunt, ut ullum judicium actionemque eo nomine intentare minime liceat. Quod si vero debitores instrumenta crediti vi metuve creditoribus extorserint, ea omnia restituantur, actionibus desuper salvis.

Debita sive emptionis, venditionis, annuorum reddituum, sive alio nomine vencentur, si ab una alterave belligerantium parte in odium creditorum violententer extorta sint, contra debitores, veram violentiam et realem solutionem intercessisse allegantes, et se ad probandum offerentes, nulli processus executivi decernantur, nisi his exceptionibus prævia plenaria causæ cognitione decisis: Processu desuper instituto à pacis publicatione infra biennium finiendo, sub pœna perpetui silentii contumacibus debitoribus imponenda.

Processus autem hactenus eo nomine contra ipsos decreti, una cum transactionibus et promissionibus, pro futura creditorum restitutione factis, tollantur et enerventur, salvis tamen iis pecuniarum summis, quae flagrante bello pro aliis, ad avertenda majora eorum pericula et damna, bono animo et intentione erogatae sunt.

Sententiae tempore belli de rebus mere secularibus pronunciatae, nisi processus vitium et defectus manifeste pateat, vel in continenti demonstrari possit, non quidem omninò sint nullae, ab effectu tamen rei iudicatae suspendantur, donec acta judicialia (si alterutra pars, intra semestre ab inita pace spatium, petiverit revisionem) in iudicio competenti, modo ordinario vel extraordinario in Imperio usitato, revideantur, et aequabili jure ponderentur, atque ita dictae sententiae vel confirmentur, vel emendantur, vel si nulliter latae sint, plane rescindantur.

Si quae etiam feuda, regalia vel privata ab anno millesimo sexcentesimo decimo octavo non fuerant renovata, nec interim eorum nomine praestita servitia, nemini id fraudi esto, sed tempus repetendae investiturae à die factae pacis cedere incipiat.

Tandem omnes et singuli tam belli officiales militesque, quam Consiliarii et Ministri togati, Civiles et Ecclesiastici, quocumque nomine aut conditione censentur, qui uni alterive parti earundemve foederatis aut adherentibus toga vel sago militarunt, a summo ad infimum, ab infimo ad summum, absque ullo discrimine vel exceptione, cum uxoribus, liberis, haeredibus, successoribus, servitoribus, quoad personas et bona, in eum vitae, famae, honoris, conscientiae, libertatis, iurium ac privilegiorum statum, quo ante dictos motus gavisi sunt aut jure gaudere potuerunt, utrumque restituti sunt, nec eorum personis aut bonis ullum creator praedictum, ullave actio vel accusatio intentator, multo minus ulla poena damnave quocumque praetextu irrogator. Et haec quidem omnia quoad illos, quae Caesareae Majestatis et Domus Austriae subditi et Vasalli non sunt, plenissimum effectum habeant.

Qui vero subditi et Vasalli haereditarii Imperatoris et Domus Austriae sunt, eadem gaudeant amnestia, quoad personas, vitam, famam et honores habeantque securum reditum in pristinam patriam, ita tamen ut se teneantur accommodare legibus patriis, regnorum et provinciarum.

Quantum autem eorundem bona concernit, si ea, antequam in Coronae Sueciae Galliaeve

partes transierunt, confiscatione aut alio modo amissa fuere, etsi Plenipotentiarii Suedici diu multumque institerant, ut iis etiam illa restituerentur, tamen cum Sacrae Caesareae Majestati hac in re ab aliis nihil praescribi, nec ob Caesareanorum constantem contradictionem aliter transigi potuerit, Ordinibusque Imperii ea propter bellum continuari è re Imperii non fuerit visum, porro quoque amissa sunt, ac modernis possessoribus permanente.

Illa vero bona, quae iis post, ob eam causam, quod pro Succis aut Gallis, contra Caesarem Domumque Austriacam, arma sumpsissent, erepta sunt, iisdem, qualia nunc sunt, absque refusione tamen sumptuum et fructuum perceptorum, aut damni dati restituantur.

De caetero in Bohemia aliisque quibuscunque Provinciis haereditariis Imperatoris, Augustanae confessioni addictis subditis vel Creditoribus, eorumve haeredibus, pro privatis suis praetensionibus, si quas habent, et earum nomine actiones intenderint aut prosecuti fuerint, jus et justitia aequae ac Catholicis citra respectum administretur.

A dicta tamen universali restitutione excepta sunt, quae restitui vel redhiberi nequeunt, mobilia et se moventia, fructus percepti auctoritate belligerantium partium interversa, itemque tam destructa, quam publicae securitatis causa in alios usus conversa aedificia publica et privata, sacra et profana, nec non deposita publica vel privata, hostilitatis intuitu confiscata, legitime vendita, sponte donata.

Quia vero etiam causa Juliensis successionis inter interessatos, nisi praeveniatur, magnas aliquando turbas in Imperio excitare posset; ideo conventum est, ut ea quoque pace confecta, ordinario processu coram Caesarea Majestate vel amicabile compositione vel alio legitimo modo sine mora dirimatur.

V.

CUM AUTEM PRÆSENTI BELLO MAGNAM PARTEM GRAVAMINA, quae inter utriusque religionis Electores, Principes et Status Imperii vertebantur, causam et occasionem dederint, de iis, prout sequitur, conventum et transactum est.

1. Transactio anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo Passavii inita, et hanc anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto secuta pax Religionis, prout ea anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto Augustae Vindelicorum, et post in diversis Sacri Romani

Imperii Comitibus universalibus confirmata fuit, in omnibus suis capitulis, unanimi Imperatoris, Electorum, Principum et Statuum, utriusque Religionis, consensu initis ac conclusis rata habeatur, sancteque et inviolabiliter servetur. Quae vero de nonnullis in ea articulis controversis hac transactione communi partium placito statuta sunt, ea pro perpetua dictae pacis declaratione, tam in iudiciis, quam alibi observanda habebuntur, donec per Dei gratiam de religione ipsa convenerit, non attentata cujusvis seu Ecclesiastici seu Politici, intra vel extra Imperium, quocumque tempore interposita contradictione vel protestatione, quae omnes inanes et nihili vigore horum declarantur. In reliquis omnibus autem inter utriusque Religionis Electores, Principes, Status omnes et singulos sit aequalitas exacta mutuaque, quatenus formae Reipublicae, constitutionibus Imperii et praesenti conventioni conformis est, ita ut, quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum, violentia omni et via facti, ut alias, ita et hic inter utramque partem perpetuo prohibita.

2. Terminus à quo restitutionis in ecclesiasticis, et quae intuitu eorum in politicis mutata sunt, sit dies prima Januarii Anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti. Fiat itaque restitutio omnium Electorum, Principum et Statuum utriusque Religionis, comprehensa libera Imperii Nobilitate, ut et communitatibus et pagis immediatis plenariè et purè, cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis et institutis sententiis, decretis, transactionibus, pactis seu dedititiis, seu aliis, et executionibus, reductione ad statum dicti anni dieique in omnibus facta.

Civitates Augusta Vindelorum, Dünckelspülä, Bibracum et Ravensburgum retineant bona, jura et exercitium Religionis dicti anni dieique; sed ratione dignitatum senatoriarum aliorumque munerum publicorum, sit inter utriusque Religionis addictos aequalitas, idemque numerus.

In specie autem quoad Civitatem Augustam sint septem senatores Consilii secretioris ex familiis patriciis delecti, ex his desumpti Reipublicae praesides duo, vulgo *Stadt-Pfleger* dicti, unus sit Catholicus, alter Augustanae Confessionis: ex reliquis quinque tres Catholicae Religionis et duo Augustanae Confessionis addicti. Senatores reliqui Senatus ut vocant minoris, nec non Syndici, Assessores Judicii urbani alique officiales omnes sint aequali numero utriusque religionis.

Quaestores rei nummariae sint tres, quorum duo unius, tertius diversae religionis: ita quidem ut primo anno duo sint Catholici, unus vero Augustanae Confessionis, altero duo Augustanae Confessionis et tertius Catholicus, et sic deinceps alternando singulis annis.

Praefecti rei Tormentariae itidem tres parique annua alternatione. Idem etiam circa curam collectarum, annonae, aedilitii muneris, et si quae alia sunt officia, quae tribus committantur, obtineat: ita quidem ut si uno anno duo officia (veluti Quaestura et cura annonae, vel aedilitii muneris) penes duos Catholicos et unum Augustanae Confessionis sint, eodem anno duo alia officia (veluti praefectura rei tormentariae et collectarum) duobus ex Augustana Confessione, et uni Catholico committantur; sequenti autem anno circa haec officia duobus Catholicis duo Augustanae Confessionis addicti et uni Catholico unus Augustanae Confessionis surrogetur.

Munera quae uni soli committi solita sunt, pro qualitate rei vel uno vel pluribus annis inter Catholicos et Augustanae Confessionis cives alternentur, eo quidem modo, ut de officiis, quae tribus personis committuntur, nunc dictum.

Templorum tamen et scholarum cuique parti suarum cura integra reservetur ii autem Catholici, qui nunc tempore hujus pacificationis in Magistratu et officiis praeter numerum supra conventum supersunt, pristino quidem per omnia honore commodoque fruantur, veruntamen usque dum eorum loca vel morte vel abdicazione vacaverint, vel domi se contineant, vel si Senatu quandoque interesse velint, voto tamen careant.

Neutra vero pars suae religioni adhaerentium potentia ad deprimendam alteram abutatur, aut majorem numerum directe vel indirecte ad dignitates Praesidum, Senatorum, aliorumque publicorum munerum aggregare praesumat, sed quicquid ejus quandocumque et quomodocumque tentatum fuerit, irritum esto, pròinde non solum haec dispositio quotannis quando de novorum Senatorum aliorumque officialium in demortuorum locum surrogatione agitur, publice praelegitor, sed etiam praesidis, seu duumviri secretiorum, reliquorumque Senatorum, Praefectorum, Syndicorum, Judicum, aliorumque Officialium Catholicorum electio et nunc et posthac sit penes ipsos Catholicos, Augustanae vero Confessionis addictorum penes eosdem; et defuncto Catholico, alius Catholicus,

pariterque Augustanae Confessioni addicto, eidem addictus surrogetur. Pluralitas autem votorum in causis Religionem sive directe, sive indirecte concernentibus nequaquam attendatur, neque illa Augustanae Confessioni addictis civibus ejus loci magis, quam Augustanae Confessionis Electoribus, Principibus et Statibus in Imperio Romano praepudicet. Quod si Catholici pluralitate votorum in his vel aliis quibusvis negotiis in praepudicium Augustanae Confessionis addictorum abutantur, reservatum his ipsis esto vigore hujus transactionis ad introducendam alternationem quinti Senatoris secretioris, aliaque legitima remedia provocare.

De caetero pax religiosa, itemque Ordinato Carolina de Electione Magistratum, nec non transactiones de annis millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, et millesimo quingentesimo nonagesimo primo (quatenus huic dispositioni directe vel per indirectum non repugnant) salvae et inviolatae per omnia maneant.

Deinde Dünckelspülæ, Biberaci et Ravensburgi duo sint Consules, Catholicus unus alter Augustanae Confessionis, quatuor secretioris consilii aequali numero utriusque religionis. Eadem etiam aequalitas circa Senatum, judicium urbanum, praefecturam aerarii, ut et alia omnia officia, dignitates ac munera publica observetur. Quoad praefecturam judicii vero, Syndicatum et Secretarios Senatus et judicii, nec non quoad alia hujusmodi officia, quae uni tantum personae committuntur, alternatio perpetuo observetur, ita ut demortuo Catholico semper Augustanae Confessioni addictus, et vice versa, succedat. Quantum ad modum electionis et votorum pluralitatem, nec non curam templorum ac scholarum, itemque anniversariam praelectionem hujus dispositionis attinet, idem quod de Augusta dictum est, observetur.

Quod ad Civitatem Donawerdam attinet, si in proxime venturis comitiis universalibus in pristinam libertatem restituenda esse iudicabitur ab Imperii Statibus, eodem gaudeat jure in ecclesiasticis et politicis, quo caeterae Imperii liberae civitates vigore hujus transactionis gaudent: salvis tamen quoad hanc civitatem eorum, quorum interest, juribus.

Terminus autem anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti nullum praepudicium creare debet iis, qui ex capite amnestiae aut aliunde restituendi veniunt.

3. Bona ecclesiastica immediata quod attinet, sive sint Archiepiscopatus, Episcopatus,

Praelaturae, Abbatiae, Baliviae, Praepositurae, Commendae, sive liberae fundationes seculares, aut alia, una cum redditibus, pensionibus aliisquocunque nomine signatis, seu in urbibus, seu ruri sitis, ea, seu Catholici, seu Augustanae Confessionis Status die primâ Januarii anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti possederint, omnia et singula, nullo planè excepto, ejus Religionis Consortes, qui dicto tempore in reali eorum possessione fuerunt, usque dum de Religionis dissidiis per Dei gratiam conventum fuerit, tranquillè et imperturbate possideant, neutrique parti liceat alteri seu in judicio seu extra negotium facessere, multo minus turbas aut impedimentum aliquod inferre: Si vero, quod Deus prohibeat, de religionis dissidiis amicablem conveniri non possit, nihilominus haec conventio perpetua sit et pax semper duratura.

Si igitur Catholicus Archiepiscopus, Episcopus, Praelatus, aut Augustanae Confessioni addictus in Archiepiscopum, Episcopum, Praelatum electus vel postulatus, solus aut una cum Capitularibus seu singulis seu universis, aut etiam alii ecclesiastici religionem imposterum mutarint, excidant illi statim suo jure, honore tamen famaque illibatis, fructusque et redditus citra moram et exceptionem cedant, Capituloque, aut cui id de jure competit, integrum sit, aliam personam religioni ei, ad quam beneficium istud vigore hujus transactionis pertinet, addictam, eligere aut postulare, relictis tamen Archiepiscopo, Episcopo, Praelato etc. decedenti, fructibus et redditibus interea perceptis et consumptis. Si ergo Status seu Catholici seu Augustanae Confessioni addicti, Archiepiscopatus, Episcopatus, beneficiis aut praebendis suis immediatis, à die prima Januarii anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti judicialiter aut extrajudicialiter exciderint, aut quocunque modo turbati fuerint, vigore harum illicò tam in ecclesiasticis quam politicis, omnibus novationibus abolitis, restituantur, ita quidem, ut quaecunque bona ecclesiastica immediata, die prima Januarii anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti Catholico praesule regebantur, Catholicum caput recipiant, et vicissim, quae dicto anno dieque Augustanae Confessioni addicti possidebant, retineant etiam imposterum, remissis tamen, quae una pars contra alteram praetendere posset, perceptis interea fructibus, damnis et expensis.

4. In omnibus Archiepiscopatus, Episcopatus et reliquis fundationibus immediatis jura eligendi et postulandi juxta cujusque loci consuetudines et statuta antiqua, illibata maneant, quatenus illa Imperii constitutionibus, transactioni Passaviensi, Paci religiosae,

et imprimis huic declarationi et transactioni sunt conformia et intuitu Archiepiscopatum et Episcopatum Augustanae Confessionis addictis permanentium, ea nihil in se contineant illi Confessionis adversum, sicut etiam pariter in Episcopatibus et Ecclesiis, in quibus Catholicis et Augustanae Confessionis Ordinibus mixta jura admittuntur, statutis antiquis nihil de novo admisceatur, quod Catholicorum vel Augustanae Confessionis addictorum conscientiam et causam pro cuiusque parte laedere eorumve jus immnuere possit.

Postulati vero seu electi in Capitulationibus suis spondeant se susceptos ecclesiasticos principatus, dignitates et beneficia nequam haereditario jure possessuros, aut id acturos, ut haereditaria fiant, sed libera sit ubique Capitulo, et quibus id praeterea pariter cum Capitulo pro more competit, tam electio et postulatio, quam sede vacante administratio, ad jurium episcopalium exercitium; operaque detur, ne nobiles Patricii, gradibus academicis insigniti, aliæque personæ idoneæ, ubi id foundationibus non adversatur, excludantur, sed ut potius in iis conserventur.

5. Ubi sacra caesarea majestas jus primariarum precum exercuit, exerceat etiam imposterum, dummodo decedente Augustanae Confessionis addicto, in ejus Religionis Episcopatibus Augustanae Confessionis addictus, ad normam statutorum et observantiæ idoneus, precibus fruatur. In mixtis vero ex utraque religione seu Episcopatibus seu aliis locis immediatis, precibus primariis præsentatus non gaudeat, nisi beneficium vacans religionis consors possederit.

Siquid annatarum, jurium pallii, confirmationum, mensium Papalium et hujusmodi jurium et reservationum nomine in bonis Statuum Augustanae Confessionis ecclesiasticis immediatis, à quocunque, quodocunque aut quomodocunque prætentatur, id validitate et executione à brachio seculari impertienda careat. In quorum autem Ecclesiasticorum bonorum immediatorum Capitulis utriusque religionis Capitulares et Canonici, vigore præfati termini certo utrinque numero admittuntur, mensesque Papales id temporis in usu fuerunt, porro quoque si decedentes Capitulares et Canonici ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant atque executioni casu eveniente mandentur, modo papalis provisio Capitulis immediate è curia Romana et tempore legitimo insinuetur.

6. Electi aut postulati in Archiepiscopos, Episcopos aut Prælatos Augustanae Confessionis addicti à Sacra Caesarea Majestate, postquam intra annum electionis aut postulationis suae fidem fecerint et juramenta regalibus sueta feudis praestiterint, absque ulla exceptione investiantur, ultraque taxae ordinariae summam, insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant; iidem, aut sede vacante Capitula et quibus administratio cum iis conjunctim competit, ad universales aequae ac particulares deputatum, visitationum, revisionum, aliosque Conventus Imperiales literis solitis evocentur, et suffragii jure fruuntur, prout quisque Statuum ante religionis dissidia eorum jurium particeps fuit. Quae vero et quot personae ad ejusmodi conventus mitti debeant, de eo Praesulibus cum Capitulis et Conventualibus statuere liberum esto. De titulis principum ecclesiasticorum ex Augustana Confessione ita convenit, ut absque tamen praepjudicio status et dignitatis titulis electorum aut postulatorum in Archiepiscopum, Episcopum, Abbatem, Praepositum, insigniantur, sessionem autem in scamno inter ecclesiasticos et seculares intermedio et transverso capiant, quibus a latere assideant in conventu omnium trium Imperii Collegiorum Director Cancellariae Moguntinensis, nomine Domini Archiepiscopi, actorum Comitialium generali directione fungens, et post ipsum Directores Collegii Principum, idemque observetur in Senatu Principum collegialiter congregato, à solis istius Collegii actorum directoribus.

7. Quot Capitulares aut Canonici die prima Januarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto uspiam vel Augustanae Confessionis vel Catholicici fuerint, totidem illic ex utraque Religione erunt semper, nec decedentibus nisi ejusdem religionis consortes surrogentur; Si vero alicubi jam plures Catholicici, vel Augustanae Confessionis Capitulares aut Canonici beneficia possident, quam anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, ii quidem supernumerarii beneficia et praebendas ad vitam retineant, mortuis vero tam diu Catholicis Augustanae Confessionis addicti, et his Catholicici succedant, donec redintegratus fuerit utriusque religionis Capitularium et Canonicorum numerus, qui die prima Januarii, anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto erat. Exercitium vero religionis in mixtis Episcopatibus ita restituatur et permaneat, ubi et quatenus id anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto palam receptum permissumque fuit, neque supradictis omnibus vel eligendo vel praesentando aliterve quicquam detrimenti creetur.

8. Qui Archiepiscopus, Episcopus et aliae fundationes atque bona ecclesiastica immediata vel mediata in satisfactionem Regiae Maiestatis Regniue Sueciae, aut aequivalentem recompensationem indemnitateque suorum foederatorum, Amicorum et Interessatorum concesserunt, peculiaribus suis conventionibus infra contentis per omnia relinquuntur. In omnibus vero iis, quae ibi non continentur, et inter haec, quoad §. *Ius Diocesanum etc.* 16. infra positum Constitutionibus Imperii et huic transactioni subiecta manent.

9. Quaecumque Monasteria, Collegia, Ballivas, Commendas, templa, fundationes, scholas, hospitalia, aliave bona ecclesiastica mediata, ut et eorum redditus iuraque, quocumque ea nomine appellata fuerint, Augustanae Confessionis Electores, Principes, Status etc. anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto die prima Ianuarii possederunt, eadem omnia et singula, sive retenta semper, sive restituta, sive vigore huius transactionis restituenda, iidem possideant, donec controversiae Religionis amicabili partium compositione universali definiantur, non attentis exceptionibus, sive ante sive post transactionem Passaviensem aut Pacem Religiosam reformata et occupata, aut quod non de, vel in territorio Augustanae Confessionis Statuum, vel exempta vel aliis Statibus iure suffraganeatus, Diaconatus, aliave quavis ratione obligata fuisse dicuntur, unicum solumque huius transactionis, restitutionis, observantiaeque futurae fundamentum sit die prima Ianuarii Anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto habita possessio, irritis prorsus exceptionibus, quae ex introducto alicubi exercitio interimistico, vel anterioribus aut secutis pactis, generalibus aut specialibus transactionibus, vel litibus motis, causisve decisis, vel etiam decretis, mandatis, Rescriptis, paritoriiis, reversalibus, litispendentibus vel aliis quibuscumque praetextibus et rationibus desumi possent. Ubi igitur supradictorum omnium bonorum, eorundem pertinentium, fructuumve Augustanae Confessionis Statibus aliquid, quovis modo aut praetextu, sive iudicialiter sive extraiudicialiter à dicto tempore interversum aut ademptum est, omnino absque mora et indistincte (interque illa specialiter etiam Monasteria, fundationes, atque bona ecclesiastica omnia et singula à Principe Würtenbergico anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto possessa) cum suis pertinentiis, redditibus et accessionibus ubicumque sitis, una cum amotis documentis in priorem statum restituantur, nec Augustanae Confessionis addicti posthac in habita vel recuperata possessione ullo modo turbentur, sed ab omni persecutione iuris et facti perpetuo tuti

sint, donec controversiae religionis compositae fuerint.

Omnia quoque Monasteria, fundationes et sodalitia mediata, quae die prima Ianuarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto Catholici realiter possederunt, possideant, et ipsi similiter, ut in Augustanae Confessionis Statuum territoriis et ditionibus ea sita sint, non tamen in alios Religiosorum ordines, quam quorum regulis primitus dicata sunt, commutentur, nisi talium Religiosorum ordo plane interciderit, tunc enim Magistratui Catholicorum liberum esto, ex alio in Germania ante dissidia religionis exorta, usitato ordine novos Religiosos substituere. In quibuscumque vero fundationibus, ecclesiis collegiatis, monasteriis hospitalibus eiusmodi mediatis Catholicis (!) et Augustanae Confessionis addicti promiscue vixerunt, vivant etiam posthac promiscue, numero prorsus eodem, qui die prima Ianuarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ibidem repertus fuit; publicum etiam religionis exercitium idem maneat, quod quovis in loco dicto anno dieque usitatum fuit, absque unius vel alterius partis impedimento. In quibuscumque etiam fundationibus mediatis, anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, die prima Ianuarii, Sacra Caesarea Majestas primarias preces exercuit, exerceat eas imposterum, ad modum circa bona immediata superius explicatum. Idem plane hic observetur de mensibus papalibus, quod supra de iis §° quinto dispositum est. Conferant etiam Archiepiscopi, et quibus aliis id iuris competit, beneficia mensium extraordinariorum. Quod si quoque Augustanae Confessionis addicti in eiusmodi bonis ecclesiasticis mediatis dicto anno dieque à Catholicis realiter, plene vel ex parte possessis, iura praesentandi, visitandi, inspectionis, confirmandi, corrigendi, protectionis aperturae, hospitiationis, servitiorum operarum habuerunt, item parochos, praepositos ibi aluerunt, iura ista illis sarta tectaque maneant. Et si electiones debito tempore modove non fiant, praebendarum vacantium, distributio et collatio in ejusdem religionis personas, cuius decedens fuit ex iure devolutum ad eosdem pertineat, modo per hoc in istiusmodi bonis ecclesiasticis mediatis instituto Catholicae religionis nihil praeiudicetur, et Magistratui Catholicorum ecclesiastico sua iura ex instituto ordinis in ipsos Religiosos competentia salva et illibata sint; quibus etiam, si electiones aut collationes praebendarum vacantium debito tempore factae non fuerint, ius devolutum salvum esto.

Quod ad oppignerationes Imperiales attinet, cum in Capitulatione Cæsarea dispositum reperiatur, quod electus Romanorum Imperator, Electoribus, Principibus, cæterisque Statibus immediatis Imperii, eiusmodi oppignerationes confirmare, atque illos in earundem tranquillâ et quietâ possessione defendere ac manuteneri debeat, conventum est, hanc dispositionem, donec consensu Electorum, Principum et Statuum aliter statutum fuerit, observandam esse, atque propterea Civitati Lindau nec non Weisenburgo in Noricis reddita sorte, oppignerationes Imperiales ipsis ademptas illico et plenarie restituendas. Quae vero bona Status Imperii sibi invicem pignoris iure ante hominis memoriam obligaverunt, in iis relictioni aliter locus non detur, nisi possessorum exceptiones et merita causarum sufficienter examinentur. Quod si bona eiusmodi durante hoc bello vel absque præviâ causæ cognitione, vel non solutâ sorte, ab aliquo occupata fuerint, una cum documentis statim plenariè prioribus possessoribus reddantur, et si sententia relictioni locum concedat, inque rem iudicatam transierit, atque sorte numeratâ restituito subsecuta fuerit, Dominum quidem directo liberum esse debet in huiusmodi terras oppigneratas ad se reversas suæ religionis exercitium publicè introducere, incolæ tamen et subditi migrare, aut suam, quam sub priori possessore huiusmodi terrarum oppigneratarum amplexi fuerant, religionem deserere non cogantur; de publico vero suæ religionis exercitio inter ipsos et reluentem Dominum directum transigatur.

10. Libera et immediata imperii nobilitas, omniaque et singula ejus membra, unâ cum subditis et bonis suis feudalibus et allodialibus nisi fore in quibusdam locis ratione bonorum et respectu territorii vel domicilii aliis Statibus reperiatur subiecti, vigore Pacis religiosæ et præsentis Conventionis, in iuribus Religionem concernentibus et beneficiis inde promanantibus, idem ius habeant, quod supradictis Electoribus, Principibus et Statibus competit, nec in iis, sub quocunque prætextu impediuntur aut turbentur; turbati vero omnes omnino in integrum restituantur.

11. Liberae imperii civitates pro ut omnes atque singulae sub appellatione Statuum imperii, non tantum in Pace religionis et præsentis eiusdem declaratione, sed et aliàs ubique indubitate continentur, ita et ex illarum numero eae, in quibus unica tantum religio anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto in usu fuit, tam ratione iuris reformandi, quam aliorum casuum religionem concernentium in territoriis

suis et respectu subditorum non minus ac intra muros et suburbia, idem cum reliquis Statibus, Imperii superioribus ius habeant, adeoque de istis generaliter disposita et conventa, de his quoque dicta et intellecta sunt, non attento, quod in iis civitatibus, in quibus præter Augustanae Confessionis exercitium nullum aliud a Magistratu et civibus, iuxta morem et Statuta cuiusque loci anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto introductum fuit, aliqui Catholicae religioni addicti cives commorentur, vel etiam in aliquibus Capitulis, ecclesiis collegiatis, Monasteriis et Cœnobiis ibidem sitis immediate vel mediate Imperio subiectis, inque eo statu, qui fuit die prima Januarii, anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, deinceps quoque cum Clero intra prædictum terminum non introducto, et civibus Catholicis pro tempore ibi existentibus tam activè quam passivè omnino relinquendis Catholicae religionis exercitium vigeat. Ante omnia vero illae Civitates Imperiales, quae sive uni, sive utrique religioni addictae (et inter has posteriores cum primis Augusta Vindelicorum, itemque Dünckelspûla, Biberacum, Ravensburgum et Kauffbeura) ab anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto propter religionem vel bona ecclesiastica ante vel post Transactionem Passaviensem et insecutam Pacem religiosam occupata et reformata, vel alias intuitu religionis in politicis quocunque modo sive extra sive iudicialiter aggravatae sunt, in eum statum, in quo kalendis Ianuarii prædicti anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti, tam in sacris quàm in profanis fuerunt, non minus ac reliqui Status Imperii superiores plenissime reponantur, inque eo absque ulteriore turbatione perinde atque illae, quae tum temporis adhuc possederunt, aut interea possessionem recuperarunt usque ad amicabilem religionum compositionem conserventur, neutrique partium alteram de religionis suae exercitio, ecclesiae ritibus et caeremoniis deturbare fas sit, sed cives pacifice et comiter invicem cohabitent, liberumque religionis suae et bonorum usum ultrò citròque habeant, cassatis rerum iudicatârum et transactionum, litispendentiarum, aliisque §. §. secundo et nono enumeratis exceptionibus; Salvis tamen iis, quae politicorum ratione de Augusta Vindelicorum, Dünckelspûla, Biberaco et Ravensburgo dicto §º secundo disposita sunt.

12. Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobiles, Vasallos, Civitates, foundationes, Monasteria, Commendas, Communitates et subditos Statibus Imperii immediatis, sive ecclesiasticis sive secularibus subiectos pertinet, cum eiusmodi Statibus immediatis cum jure territorii et superioritatis, ex communi per totum im-

perium hactenus usitatâ praxi, etiam ius reformandi exercitium religionis competat, ac dudum in Pace Religionis talium Statuum subditis, si à Religione Domini territorii dissentiant, beneficium emigrandi concessum, insuper majoris concordiae inter Status conservandae causa cautum fuerit, quod nemo alienos subditos ad suam religionem pertrahere, eâve causa in defensionem aut protectionem suscipere illisve nullâ ratione patrocinari debeat; conventum est, hoc idem porrò quoque ab utriusque religionis Statibus observari, nullique Statui immediato ius, quod ipsi ratione territorii et superioritatis in negotio religionis competit, impediri oportere. Hoc Tamen non obsante Statuum Catholicorum Landsassii, Vasalli et subditi, cuius cunque generis, qui sive publicum sive privatum Augustanae Confessionis Exercitium anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto quâcunque anni parte, sive certo pacto aut privilegio, sive longo usu, sive sola denique observantiâ dicti anni habuerunt, retineant id etiam imposterum, unâ cum annexis, quatenus illa dicto anno exercuerunt, aut exercita fuisse probare poterunt, cuiusmodi annexa habentur, Institutio Consistoriorum, Ministeriorum, tam scholasticorum quàm ecclesiasticorum, Ius patronatus, aliaque similia iura, nec minus maneat in possessione omnium dicto tempore in potestate eorundem constitutorum templorum, fundationum, monasteriorum, hospitalium, cum omnibus pertinentiis, redditibus et accessionibus. Et haec omnia semper et ubique observentur, eò usque donec de religione Christiana vel universaliter, vel inter Status immediatos eorumque subditos mutuo consensu aliter erit conventum, nec quisquam à quocunque ullâ ratione aut viâ turbetur. Turbati aut quocunque modo destituti vero, sine ullâ exceptione in eum, quo anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto fuerunt, statum plenarie restituantur; idemque observetur ratione subditorum Catholicorum Augustanae Confessionis Statuum, ubi dicto anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto usum et exercitium Catholicae religionis publicum aut privatum habuerunt.

Pacta autem, transactiones, conventiones aut concessionem, quae inter tales immediatos Imperii Status eorumque status provinciales et subditos supradictos, de publico vel etiam privato exercitio religionis introducendo, permittendo et conservando, ante hac intercesserunt, initae et factae sunt, eatenus ratae et firmatae manent, quatenus observantiae dicti anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti non adversantur, nec ab iisdem nisi mutuo consensu

recedere liceat, non attentis sed annihilatis omnibus anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti observantiae, utpote quae instar regulae obtineat, contrariis latis sententiis, reversalibus, pactis, quibuscunque transactionibus: Et inter illa, quae Episcopus Hildesiensis, et Duces Brunswico-Lünaburgenses de religione eiusque exercitio Statuum et subditorum episcopatus Hildesiensis nonnullis pactis anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio transegerunt. Excipiantur vero à dicto termino et Catholicis reserventur novem Monasteria in Episcopatu Hildesiensi sita, quibus Duces Brunswicenses certis conditionibus eodem anno cesserunt.

Placuit porro, ut illi Catholicorum subditi Augustanae Confessionis addicti, ut et Catholici Augustanae Confessionis statuum subditi, qui anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto publicum vel etiam privatum Religionis suae exercitium nullâ anni parte habuerunt, nec non qui post pacem publicatam deinceps futuro tempore, diversam à Territorii Domino religionem profitebuntur et amplectentur, patienter tolerentur, et conscientiam liberam domi devotioni suae sine inquisitione aut turbatione privatim vacare, in vicinia verò ubi et quoties voluerint publico religionis exercitio interesse, vel liberos suos exteris suae religionis scholis aut privatis domi praeceptoribus instruendos committere, non prohibeantur, sed eiusmodi Landsassii, Vasalli et Subditi in caeteris officium suum cum debito obsequio et subiectione adimpleant, nullisque turbationibus ansam praebeant. Sive autem catholici, sive Augustanae Confessionis fuerint subditi, nullibi ob religionem despicatui habeantur, nec à mercatorum, opificum ac tribuum communionem, haereditatibus, legatis, hospitalibus, leprosoriis, elemosinis, aliisve iuribus aut commerciis, multo minus publicis coemiteriis, honore sepulturae arceantur, aut quicquam pro exhibitione funeris à superstitionibus exigatur, praeter cuiusque parochialis ecclesiae iura pro demortuis pendi solita, sed in his et similibus pari cum concivibus iure habeantur aequali iustitiâ protectioneque tuti.

Quod si vero subditus qui nec publicum nec privatum suae religionis exercitium anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto habuit, vel etiam, qui post publicatam pacem religionem mutabit, suâ sponte emigrare voluerit, aut a territorii domino iussus fuerit, liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere, retenta per Ministros administrare, et quoties ratio id postulat, ad res suas inspi-

ciendas vel persequendas lites aut debita exigenda liberè et sine litteris commeatus adire.

Conventum autem est, ut à territoriorum dominis, illis subditis, qui neque publicum neque privatam exercitium religionis suae dicto anno habuerunt, et tamen tempore publicatae praesentis pacificationis in unius vel alterius religionis Statuum immediatorum ditionibus habitare deprehenduntur, quibus illi etiam annumerandi erunt, qui ob calamitates bellicas evitandas, non tamen animo transferendi domicilium aliò emigrarunt, et facta pace in patriam redire volunt, terminus non minor quinquennio; illis verò, qui post pacem publicatam religionem mutant, non minor triennio, nisi tempus magis laxum et spatiosum impetrare potuerint, ad emigrandum praefigatur. Neque sive voluntarie sive coactè emigrantibus, natiuitatis, ingenuitatis, manumissionis, noti officii, honestae vitae testimonia denegentur, aut iidem reversalibus inusitatis, vel decimationibus substantiae secum exportatae plus aequo extensis, praegraventur, multo minus spontaneam suscipientibus emigrationem, servitutis aut ullo alio praetextu impedimentum inferatur.

13. Silesiae etiam principes Augustanae Confessionis addicti, Duces scilicet in Brieg, Lignitz, Münsterberg et Oels, itemque civitas Vratislaviensis in libero suorum ante bellum obtentorum iurium et privilegiorum, nec non Augustanae Confessionis exercitio, ex gratia Caesarea et Regia ipsis concessio manutenebuntur. Quod vero ad comites, Barones, Nobiles eorumque subditos in reliquis Silesiae ducatibus, qui immediate ad Cameram Regiam spectant, tum etiam de praesenti in Austria Inferiori degentes Comites, Barones et Nobiles attinet, quamvis Caesareae Majestati ius reformandi exercitium religionis non minus quam aliis regibus et principibus competat, tamen non quidem ex pacto iuxta dispositionem praecedentis versiculi; *Pacta autem etc.* sed ad interventionem Regiae Maiestatis Sueciae, et in gratiam intercedentium Augustanae Confessionis Statuum permittit, ut eiusmodi Comites, Barones et Nobiles, illorumque in praedictis Silesiae Ducatibus subditi ob professionem Augustanae Confessionis loco aut bonis cedere aut emigrare non teneantur; nec etiam prohibeantur dictae Confessionis exercitium in locis vicinis extra territorium frequentare, modo in reliquis tranquillè et pacificè vivant, seque tales praesent, quales erga suum summum Principem decet. Si vero sua sponte emigraverint, et bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commodè non possint, liber iis aditus rerum suarum inspicien-

darum et curandarum causa concessus esto. Praeter haec autem quae supra de dictis Silesiae Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant, disposita sunt, Sacra Caesarea Maiestas ulterius pollicetur, se illis, qui in his Ducatibus Augustanae Confessionis addicti sunt, pro huius Confessionis exercitio tres ecclesiae propriis eorum sumtibus extra civitates Schweinitz, Iaur et Glogavium propè mœnia, locis ad hoc commodis iussu Suae Maiestatis designandis, post pacem confectam aedificandas, quam primum id postulaverint concessuram. Et cum de maiore religionis libertate et exercitio in supradictis et reliquis Caesareae Maiestatis et Domus Austriacae regnis et provinciis concedendo in praesenti tractatu variè actum sit, nec tamen ob Caesareanorum Plenipotentiarios contradictiones conveniri poterit; Regia Maiestas Sueciae et Augustanae Confessionis ordines facultatem sibi reservant eo nomine in proximis Comitibus aut aliis apud Suam Caesaream Maiestatem, pace tamen semper permanente, et exclusa omni violentiâ et hostilitate, ulterius respectivè amice interveniendi, et demisse intercedendi.

14. A sola qualitate feudali, vel subfeudali, sive a Regno Bohemiae, sive ab Electoribus, Principibus et Statibus Imperii, sive aliundè procedant, ius reformandi non dependet, sed feuda ista et subfeuda, nec non Vasalli, subditi et bona ecclesiastica in causis religionis, et quicquid iuris dominus feudi praetendat, introduxerit, aut sibi arrogarit ex statu anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti, die prima Ianuarii, perpetuo censeantur, quae vel iudicialiter vel extra iudicialiter innovata fuerint, tollantur et in pristinum statum restituantur. Territorii iure vel ante vel post terminum anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti controverso, donec super possessorio et petitorio cognoscatur et decidatur, possessori praefati anni idem ius esto, quantum equidè ad publicum exercitium attinet, subditi verò propter mutatam interim Religionem pendente territorii controversia migrare non cogantur. In iis locis, ubi Catholici, et Augustanae Confessionis Status ex aequo iure superioritatis fruuntur, tam ratione publici exercitii, quam aliarum rerum religionem concernentium idem status maneat, qui fuit anno dieque supradictis.

Sola criminalis iurisdictio *Cent-Cericht*, solumque ius gladii et retentionis, patronatus, filialitatis, neque coniunctim neque divisim, ius reformandi tribuunt. Quae itaque hoc colore reformationes hucusque irreperunt pactivae intrusa sunt, cassantur, gravati restitu-

untor et imposterum ab eiusmodi penitus abstinetor.

15. Ratione redituum cuiuscunque generis ad bona ecclesiastica eorumque possessores pertinentium, ante omnia observetur id quod in Pace religionis §. Dagegen sollen die Stände der Augspurgischen Confession etc. et §. Aufdem auch deren Ständen der alten religion etc. dispositum invenitur:-

Illi vero reditus, census, decimae, pensiones, quae vigore iam dictae pacis religionis Statibus Augustanae confessionis ob immediatas vel mediatas fundationes ecclesiasticas ante vel post pacem religiosas acquisitas, è Catholicorum provinciis debentur, quorumque in possessione, vel quasi percipiendi anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto die prima Ianuarii fuerunt, absque ulla exceptione solvantur. Si alicubi etiam Augustanae Confessionis Status quidam protectionis advocatae, aperturae, hospitiationis, operarum, aut alia iura in Catholicorum Ecclesiasticorum ditionibus et bonis, sive intra sive extra territorium sitis, legitimo usu aut concessione habuerunt, quemadmodum etiam Catholici Status, si quid eiusmodi ipsis circa bona ecclesiastica Augustanae Confessionis Statibus acquisita competit, omnes ex aequo iura sua pristina retineant, ita tamen ut nè per usum eiusmodi iurium, bonorum ecclesiasticorum reditus, nimium praegraventur et exhauriantur. Reditus etiam nec non decimae, canones et pensiones Augustanae Confessionis Statibus, fundationibus iam destructis et collapsis ex alienis territoriis debita, iis exsolvantur, qui anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto die prima Ianuarii in possessione perceptionis vel quasi fuerunt, quæ vero ab anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto destructae fuerunt, aut in futurum coincident, earum pensiones etiam in alienis territoriis domino destructi Monasterii seu loci, in quo id situm fuit exsolvantur. Quae itidem fundationes die prima Ianuarii anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti in possessione vel quasi iuris decimandi è bonis novalibus in alieno territorio fuerunt, sint etiam imposterum, nihil autem novi iuris quaeratur. Inter caeteros Status Imperii et subditos id iuris esto, quod ius commune, vel cuiusque loci consuetudo et observantia de decimis ex bonis novalibus constituunt, aut per pactiones voluntarias conventum est.

16. Ius Dioecesanum et tota iurisdictio ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Augustanae Confessionis Electores, Principes, Status (comprehensa libera Imperii Nobilitate)

eorumque subditos, tam inter Catholicos et Augustanae Confessionis addictos, quam inter ipsos solos Augustanae Confessionis Status usque ad compositionem Christianam dissidii religionis suspensa esto, et intra terminos territorii cuiusque ius Dioecesanum et iurisdictio ecclesiastica se contineat: Ad consequendos tamen reditus, census, decimas et pensiones in iis Augustanae Confessionis Statuum ditionibus, ubi Catholici anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, notorie in possessione vel quasi exercitii iurisdictionis ecclesiasticae fuerunt, utantur eadem posthac quoque, sed non nisi in exigendis hisce pensionibus, nec procedatur ad excommunicationem, nisi post tertiam demum denunciationem.

Catholicorum Augustanae Confessionis addicti status provinciales et subditi, qui anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ecclesiasticam iurisditionem agnoverunt, in iis casibus, modo dictae iurisditioni subsint, qui Augustanam Confessionem nullatenus concernunt, modo ipsis occasione processus nihil iniungatur, Augustanae Confessionis vel Conscientiae repugnans: Eodem etiam iure Augustanae Confessionis Magistratum Catholici subditi censeantur, inque hos, qui anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto publicum religionis Catholicae exercitium habuerunt, ius dioecesanum, quatenus Episcopi illud dicto anno quietè in eos exercuerunt, salvum esto. In quibus civitatibus vero Imperii mixtae religionis exercitium in usu est, Catholicis Episcopis contra cives Augustanae Confessionis nulla sit iurisdictio, at Catholici iuxta observantiam dicti anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti suo iure experiantur.

17. Utriusque religionis Magistratus severè et rigorosè prohibeat, ne quisquam publice privatimve concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo Transactionem Passaviensem, Pacem religiosam vel hanc in primis sive declarationem, sive transactionem uspiam impugnet, dubiam faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur. Quicquid etiam contrarii hactenus vel editum vel promulgatum publicatumve fuerit, ¹⁾ irritum esto; sed si dubii quid, hinc aut aliunde incidat, aut ex causis pacem religiosam aut hanc transactionem tangentibus resultet, de eo in Comitibus vel aliis Imperii Conventibus inter utriusque religionis proceres non nisi amicabili ratione transigatur.

¹⁾ aus fuerat gebeffert.

18. In conventibus Deputatorum Imperii ordinariis numerus ex utriusque religionis proceribus aequetur. De personis autem vel Statibus

Imperii adiungendis in Comitiiis proximis statuatur. In horum conventibus, itemque Comitiiis universalibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus Imperii Collegiis quacunque occasione aut ad quaecunque negotia deputandi veniant, aequetur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus. Ubi extraordinariis Commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Augustanae Confessionis Status versatur, soli eidem religioni addicti deputentur; si inter Catholicos, soli Catholicis, si inter Catholicos et Augustanae Confessionis status utriusque religionis pari numero Commissarii denominentur et ordinentur. Placuit etiam, ut Commissarii quidem res à se gestas referant, et vota subiungant, instar tamen sententiae nihil definiant.

19. In causis religionis omnibusque aliis negotiis, ubi Status tanquam unum corpus considerari nequeunt, ut etiam Catholicis et Augustanae Confessionis Statibus in duas partes euntibus, sola amicabile compositio lites dirimat, non attentâ votorum pluralitate. Quod vero ad pluralitatem votorum in materiâ collectarum attinet, cum res haec in praesenti Congressu decidi non potuerit, ad proxima Comitiae remissa esto.

20. Praeterea cum ob enatas ex praesenti bello mutationes et alias causas de iudicio Camerae Imperialis, ad alium universis Imperii Statibus commodiorem locum transferendo, et Iudicem, Praesides, Assessores et quoscunque Iustitiae ministros, pares numero utriusque religionis praesentando, sicut etiam de reliquis ad iudicium Camerale spectantibus quaedam in medium allata fuerint, sed in praesenti congressu ob negotii gravitatem non tam plenè expediri queant, in proxime indicendis Comitiiis de his omnibus agi et conveniri, deliberationesque de reformatione iustitiae in deputatorum Imperii conventu Erancofurtensi habitae, effectum dari, et si quae in his desiderari videntur, suppleri et emendari debere, conventum est. Ne tamen res haec prorsus in incerto maneat, placuit praeter iudicem et quatuor Praesides, et quidem duos horum ex Augustanâ Confessione à solâ Caesareâ Maiestate constituendos, numerum Assessorum Cameralium ad quinquaginta in universum adaugeri, ita ut Catholicis, computatis duobus Assessoribus Imperatoris praesentationi reservatis, viginti sex, Augustanae Confessionis Status, viginti quatuor Assessores praesentare possint et teneantur, atque ex singulis circulis mixtae religionis non tantum duos Catholicos, sed etiam binos Augustanae Confessionis addictos assumere et eligere fas sit,

caeteris ad Iudicium Camerale pertinentibus, ut dictum est, ad proxima comitia reiectis.

Ac proinde Circuli de praesentandis mature in locum demortuorum novis ad Camerale Iudicium Assessoribus secundum schema subsequens admoneantur. Catholicis etiam suo tempore de ordine praesentandi convenient, Caesareaque Maiestas mandabit, ut non solum in isto Iudicio Camerali causae ecclesiasticae, ut et politicae inter Catholicos et Augustanae Confessionis Status, vel inter hos solos vertentes, vel etiam quando Catholicis contra Catholicos Status litigantibus tertius interveniens Augustanae Confessionis Status erit, et vicissim quando Augustanae Confessionis Statibus contra eiusdem Confessionis Status litigantibus, tertius interveniens erit Catholicus, adlectis ex utraque religione pari numero Assessoribus discutiantur et iudicentur: Sed idem etiam in Iudicio Aulico observetur, huicque fini aliquot Augustanae Confessionis doctos et rerum Imperii peritos viros, ex iis Imperii Circulis, ubi vel sola Augustana Confessio vel simul etiam Catholica viget religio, asciscat, eo quidem numero, ut eveniente casu paritas iudicantium ex utraque religione Assessorum observari possit. Idem etiam quoad paritatem Assessorum observetur, quoties Augustanae Confessionis Status immediatus à mediato Catholico, vel immediatus Catholicus à mediato Augustanae Confessionis Statu iudicio convenitur.

Quoad processum iudicarium, ordinatio Camerae Imperialis etiam in Iudicio Aulico servabitur per omnia, tum ut nè partes ibidem litigantes omni remedio suspensivo destituantur, loco revisionis in Camera usitatae licitum esto, parti gravatae a sententiâ in Iudicio Aulico latâ ad Caesaream Maiestatem supplicare, ut acta iudicialia deuo adhibitis aliis gravitati negotii paribus, neutrique partium addictis, ex utraque religione aequali numero Consiliariis, et qui concipiendae et ferendae priori sententiae non interfuerint, aut certè referentium et correferentium partes non sustinuerint, revideantur, liberumque sit Suae Maiestati in causis maioribus et undè tumultus in Imperio timeri possent, insuper etiam quorundam utriusque religionis Electorum et Principum sententias et vota requirere.

Visitatio Consilii Aulici fiat ab Electore Moguntino toties quoties opus fuerit, observatis iis, quae in proximis Comitiiis de communi Statuum placito observanda esse videbuntur. Si quae vero dubia circa interpretationem constitutionum ac recessuum Imperii publicorum

occurrunt, aut in diiudicandis causis ecclesiasticis, vel politicis inter partes supra expressas vertentibus, ex paritate Assessorum utriusque religionis, postquam in pleno etiam Senatu, pari tamen semper utrinque iudicantium numero, examinata fuerint, contrariae orientur sententiae, Catholicis quidem in unam, Augustanae vero Confessionis Assessoribus in aliam abeuntibus, remittuntur ad Comitata Imperii Universalia. Sin autem duo pluresve Catholici cum uno aut altero Augustanae Confessionis Assessore, et vicissim unam, reliqui vero totidem numero, quamvis religione dispares, alteram amplexi fuerint sententiam, indeque contrarietas oriatur, hoc casu iuxta ordinationem Camerae lis terminabitur, ulteriori remissione ad Comitata cessante. Et haec omnia in causis Statuum comprehensa immediatâ Imperii nobilitate, sive Actores illi, sive rei, sive intervenientes fuerint, observentur. Si vero inter mediatos vel Actor vel reus, vel tertius interveniens fuerit Augustanae Confessionis, et paritatem iudicantium ex utriusque religionis Assessoribus postulaverit, adhibeantur pares. Eveniente autem tunc votorum paritate, cesset remissio ad Comitata, et lis iuxta ordinationem Camerae terminetur. Caetera in Aulico, non minus quam in Camerae Imperialis iudicio privilegium primae instantiae, austregarum iura et privilegia de non appellando Statibus Imperii illibata sunt, nec per mandata aut commissiones, aut avocationes, aut quovis alio modo turbantur.

Denique cum etiam de abolendis curiâ Imperiali Rotwilae, iudiciis provincialibus Sueviae, et aliis hinc inde per Imperium hactenus usitatis mentio iniecta fuerit, resque haec gravioris visa sit momenti, de his quoque ulterior deliberatio ad proxima Comitata remissa esto.

Assessores Augustanae Confessionis praesententur ab

Electore	{	Saxonico Brandenburgico Palatino	}	6
Circulo	{	Superioris Saxoniae . . . 4 Inferioris Saxoniae . . . 4	}	I. alternando per hos duos Circulos.
Circuli	{	Franconici Statibus Aug ^{ae} Conf ^s 2 Suevici 2 Superioris Rhenani . . . 2 Westphalici 2	}	I. alternando per hos qua- tuor circulo- los.

Et quamvis sub schemate nulla fiat mentio Statuum Imperii Augustanae Confessionis, qui sub Circulo Bavarico comprehenduntur, nihil

tamen ex eo ipsis praeiudicetur, sed salva manent horum iura, privilegia et libertates.

VI.

CUM ITEM CAESAREA MAIESTAS AD QUERELAS nomine Civitatis Basiliensis et universae Helvetiae coram ipsius Plenipotentariis ad praesentes Congressus Deputatis, propositas super nonnullis processibus et mandatis executivis, à Camerâ Imperiali contra dictam civitatem aliosque Helvetiorum unitos Cantones eorumque Cives et subditos emanatis requisitâ ordinum Imperii sententiâ et Consilio singulari decreto, die 14. Mensis Maii, anno proxime praeterito declaraverit, praedictam Civitatem Basileam caeterosque Helvetiorum Cantones in possessione vel quasi plenae libertatis et exemptionis ab Imperio esse, ac nullatenus eiusdem Imperii Dicasteriis et Iudiciis subiectos, placuit hoc idem publicae huic pacificationis Conventioni inserere, ratumque et firmum manere, atque idcirco eiusmodi processus una cum arrestis eorum occasione quocumque decretis prorsus cassos et irritos esse debere.

VII.

UNANIMI QUOQUE CAESARÆ MAIESTATIS omniumque Ordinum Imperii consensu placuit, ut quicquid iuris aut beneficii cum omnes aliae Constitutiones Imperii, tum pax religionis et publica haec transactio, in eaque decisio gravaminum caeteris Catholicis, et Augustanae Confessionis addictis Statibus et subditis tribuunt, id etiam iis, qui inter illos Reformati vocantur, competere debeat. Salvis tamen semper Statuum, qui Protestantes nuncupantur, inter se et cum subditis suis conventis pactis, privilegiis, reversalibus, et dispositionibus aliis, quibus de religione eiusque exercitio, et inde dependentibus cuiusque loci statibus et subditis huc usque provisum est, salva itidem cuiusque conscientiae libertate. Quoniam vero controversiae religionis, quae inter modo dictos protestantes vertuntur, hactenus non fuerunt compositae, sed ulteriori compositioni reservatae sunt, adeoque illi duas partes constituent, ideo de iure reformandi inter utramque ita conventum est, ut si aliquis princeps, vel alius territorii dominus, vel alicuius ecclesiae patronus posthac ad alterius partis sacra transierit, aut principatum aut ditionem, ubi alterius partis sacra exercitio publico de praesenti vigent, seu iure successionis, seu vigore praesentis Tractatus pacis, aliove quocumque titulo nactus fuerit, aut recuperarit, ipsi quidem Concionatores aulicos suae Confessionis

citra subditorum onus aut praeiudicium, secum atque in Residentiâ suâ habere liceat, at fas ei non sit vel publicum Religionis exercitium, leges aut Constitutiones ecclesiasticas hactenus ibi receptas immutare, vel templa, scholas, hospitalia, aut eò pertinentes redditus, pensiones, stipendia, prioribus adimere, suorumque sacrorum hominibus applicare, vel iuris territorialis, episcopalis, patronatus, aliove quocunque praetextu subditis ministros alterius Confessionis obtrudere, ullumve aliud impedimentum aut praeiudicium directè vel indirectè alterius sacris afferre. Et ut haec Conventio eò firmiter observetur, liceat hoc mutationis casu ipsis communitatibus praesentare, vel quae praesentandi ius non habent, nominare idoneas scholarum et ecclesiarum Ministros à publico loci Consistorio et Ministerio, si eiusdem cum praesentantibus vel nominantibus Communitatibus sunt religionis, vel hoc deficiente eo loco, quem ipsae Communitates elegerint examinandos et ordinandos, atque à principe vel domino postea sine recusatione confirmandos.

Si vero aliqua communitas eveniente mutationis casu domini sui religionem amplexa petierit suo sumptu exercitium, cui princeps vel dominus addictus est, liberum esto sine reliquorum praeiudicio ei illud indulgere à successoribus non auferendum. At consistoriales, sacrorum visitatores, Professores scholarum et Academiarum, Theologiae et Philosophiae, non nisi eidem religioni addicti sint, quae hoc tempore quolibet in loco publice recepta est. Sicut autem supradicta omnia de mutationibus futuris intelligenda sunt, ita iuribus Principum Anhaltinorum et similium, quae ipsis competunt, nullum adferant praeiudicium, sed praeter religiones supranominatas nulla alia in sacro Imperio Romano recipiatur vel toleretur.

VIII.

UT AUTEM PROVISUM SIT, NE POSTHAC IN STATU politico controversiae suboriantur, omnes et singuli Electores, Principes et Status Imperii Romani in antiquis suis iuribus, praerogativis, libertate, privilegiis, libero iuris territorialis tam in ecclesiasticis quam politicis exercitio, ditionibus, regalibus, horumque omnium possessione, vigore huius transactionis ita stabiliti firmatique sunt, ut à nullo unquam sub quocunque praetextu, de facto turbari possint vel debeant.

Gaudeant sine contradictione iure suffragii in omnibus deliberationibus super negotiis Imperii, praesertim ubi leges ferendae, vel inter-

pretandae, bellum decernendum, tributa indicienda, delectus aut hospitaliones militum instituendae, nova munimenta intra Statuum ditiones extruenda nomine publico, veteravè firmanda praesidiis, nec non ubi pax aut foedera faciendae, aliavè eiusmodi negotia peragenda fuerint, nihil horum aut quicquam simile posthac unquam fiat vel admittatur, nisi de Comitiali liberoque omnium Imperii Statuum suffragio et consensu. Cum primis vero ius faciendi inter se et cum exteris foedera, pro suâ cuiusque conservatione ac securitate, singulis Statibus perpetuo liberum esto, ita tamen, ne eiusmodi foedera sint contra Imperatorem et Imperium, pacemque eius publicam, vel hanc in primis transactionem fiantque salvo per omnia iuramento, quo quisque Imperatori et Imperio obstructus est.

Habeantur autem Comitia Imperii intra sex menses à dato ratificatae pacis, postea vero quoties id publica utilitas aut necessitas postulerit. In proximis vero Comitibus emendentur in primis anteriorum Conventuum defectus, ac tum quoque de electione Romanorum Regum certâ constantique Caesareâ Capitulatione concipiendâ, de modo et ordine in declarando uno vel altero Statu in bannum Imperii, praeter eum, qui alias in constitutionibus Imperii descriptus est, tenendo, redintegrandis circulis, renovandâ matriculâ, reducendis Statibus exemptis, moderatione et remissione Imperii collectarum, reformatione politicae et iustitiae, taxae, sportularum in Indicio Camerali, ordinariis deputatis ad modum et utilitatem Reipublicae rite formandis, legitimo munere Directorum in Imperii Collegiis et similibus negotiis, quae hic expediri nequiverant, ex communi Statuum consensu agatur ex statuatur.

Tam in universalibus vero, quam particularibus diaetis, liberis Imperii Civitatibus, non minus quam caeteris Statibus Imperii competat votum decisivum, iisque rata et intacta manent regalia, vectigalia, redditus annui, libertates, privilegia confiscandi, collectandi et inde dependentia, aliaque iura ab Imperatore et Imperio legitime impetrata, vel longo usu ante hos motus obtenta, possessa et exercita, cum omnimodâ iurisdictione intra muros et in territorio; cassatis, annullatis, et in futurum prohibitis iis, quae per repressalias, arresta, viarum occlusiones et alios actus praeiudiciales, sive durante bello quocunque praetextu in contrarium facta et propriâ autoritate hucusque attentata sunt, sive dehinc, nullo praecedente legitimo iuris et executionis ordine fieri attentative poterunt. De caetero omnes laudabiles

consuetudines et sacri Romani Imperii constitutiones et leges fundamentales in posterum religiose servantur, sublatis omnibus, quae bellorum temporum iniuriâ irrepserant, confusionibus.

De indagandâ aliquâ ratione et modo aequitati conveniente, qui persecutiones actionum contra debitores, ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu aggravatos moderate terminari, indeque nascituris maioribus incommodis, etiam tranquillitati publicae noxiis obviam iri possit, Caesarea Maiestas curabit exquiri tam Iudicii Aulici, quam Cameralis vota et consilia, quae in futuris Comitibus proponi et in constitutionem certam redigi possint, interea tamen temporis in huiusmodi causis ad iudicia cum summa Imperii tum singularia Statuum delatis, circumstantiae à partibus allegatae bene ponderentur, ac nemo executionibus immoderatis praegravetur; sed haec omnia Holsatiae constitutione salvâ et illaesa.

VIII.

ET QUIA PUBLICE INTEREST, UT FACTA PACE Commercium vicissim reflouescant, ideo conventum est, ut quae eorum praeiudicio et contra utilitatem publicam hinc inde per Imperium belli occasione noviter propriâ auctoritate contra iura, privilegia, et sine consensu Imperatoris atque Electorum Imperii in vectigalia et telonia, ut et abusus Bullae Brabantinae, indeque natae repressaliae et arresta, cum inductis peregrinis certificationibus, exactionibus, detentionibus, itemque immoderata postarum, omniaque alia inusitata onera et impedimenta, quibus commerciorum et navigationis usus deterior redditus est, penitus tollantur, et provinciis, portibus, fluminibus quibuscunque sua pristina securitas, iurisdictio et usus, prout ante hos motus bellicos à pluribus retrò annis fuit, restituantur et inviolabiliter conserventur.

Territoriorum, quae flumina alluunt, et aliorum quorumcunque iuribus ac privilegiis, ut et teloniis ab Imperatore de consensu Electorum cum aliis tum etiam Comiti Oldenburgensi in Visurgi concessis, aut usu diuturno introductis, in pleno suo vigore manentibus et executioni mandandis, tum ut plena sit commerciorum libertas et transitus ubique locorum terrâ marique tutus, adeoque ea omnibus et singulis utriusque partis foederatorum Vasallis, subditis, clientibus et incolis. eundi, negotiandi, rediundique potestas data sit, virtuteque praesentium concessa intelligatur, quae unicuique

ante Germaniae motus passim competeat, quos etiam Magistratus utrinque contra iniustas oppressiones et violentias instar propriorum subditorum defendere ac protegere teneantur, hac conventionem, ut et iure legeque cuiusque loci per omnia salvus.

X.

PORRO QUONIAM SERENISSIMA REGINA SUECLÆ postulaverat, ut sibi pro locorum hoc bello occupatorum restitutione satisfieret, pacique publicae in Imperio restaurandae condignè prospiceretur, ideò Caesarea Maiestas de consensu Electorum, Principum et Statuum Imperii, cum primis interessatorum, vigoreque praesentis transactionis concedit eidem Serenissimae Reginae et futuris eius haeredibus ac successoribus Regibus Regnoque Sueciae sequentes ditiones pleno iure in perpetuum et immediatum Imperii feudum.

Primo totam Pomeraniam citeriorem, vulgò *Vor-Pommern* dictam, una cum insulâ Rugiâ, iis finibus contentas, quibus sub ultimis Pomeraniae Ducibus descriptae fuerant. Ad haec è Pomeraniâ ulteriori Stettinum, Gartz, Dam, Golnau et Insulam Wollin, unâ cum interlabente Oderâ et Mari, vulgo *das frische Haff* vocato, suisque tribus ostiis *Peine, Swine & Divenow*, atque adiacente utrinque terrâ ab initio territorii regii usque in mare Balthicum eâ latitudine littoris orientalis, de quâ inter Regios et Electorales Commissarios circa exactiorem limitum et caeterorum minutiorum definitionem amicabiliter convenietur.

Hunc Ducatum Pomeraniae, Rugiaeque Principatum una cum ditionibus locisque annexis, omnibusque et singulis ad ea pertinentibus territoriis, praefecturis, urbibus, castellis, oppidis, vicis, pagis, hominibus, feudis, fluminibus, insulis, lacubus, littoribus, portibus, stationibus, antiquis vectigalibus et redditibus, et quibuscunque aliis ecclesiasticis ac secularibus bonis, nec non titulis, dignitatibus, praeeminentiis, immunitatibus et praerogativis, caeterisque omnibus ac singulis ecclesiasticis et secularibus iuribus ac privilegiis, quibus antecessores Pomeraniae Duces ea habuerant, incoluerant et rexerant, Regia Maiestas Regnumque Sueciae ab hoc die in perpetuum pro haereditario feudo habeat, possideat, iisque liberè utatur et inviolabiliter fruatur.

Quicquid etiam iuris in collatione Praelaturarum et Praebendarum Capituli Camminensis antehac habuerant Duces Pomeraniae Citerioris, habeat imposterum Regia Maiestas Regnumque

Sueciae perpetuo, cum potestate eas extinguendi, reditusque mensae Ducali, post modernorum Canoniorum et Capitularium decessum applicandi. Quicquid autem ulterioris Pomeraniae Ducibus competierat, competat Domino Electori Brandenburgico, unâ cum integro Episcopatu Camminensi, eiusque territoriis, iuribus et dignitatibus, prout infra pluribus explicatur.

Titulis et insigniis Pomeraniae tam Regia Domus, quam Brandenburgica promiscuè utantur, more inter priores Pomeraniae Duces usitato: Regia quidem perpetuò; Brandenburgica vero quamdiu ullus è lineâ masculina superfuerit, absque tamen Rugiae Principatu, omnique aliâ praetensione ullius iuris in loca Regno Sueciae cessa. Deficiente vero lineâ masculinâ Domus Brandenburgicae omnes praeter Sueciam alii titulis et insigniis Pomeranicis abstinebunt; atque tunc quoque ulterior Pomerania tota cum citeriori Pomeraniâ, totoque Episcopatu et integro Capitulo Camminensi, adeoque omnibus antecessorum iuribus et expectantiis consolidata ad solos Reges Regnumque Sueciae perpetuò pertinebunt, spe interim successionis et investiturâ simultaneâ gavisuros, ita ut etiam ordinibus subditisque ditorum locorum pro homagii praestatione solito more caveant.

Dominus Elector Brandenburgicus, caeterique omnes interessati exsolvunt ordines, officiales, et subditos singulorum supradictorum locorum vinculis et sacramentis, quibus hucusque sibi suisque domibus obstricti fuerant, eosque ad homagium et obsequia Regiae Maiestati Regnoque Sueciae more solito praestandum remittunt; atque ita Sueciam in plenâ iustaque eorum possessione constituunt, renunciantes omnibus in ea praetensionibus, ex nunc in perpetuum; idque pro se suisque posteris peculiari diplomate hic confirmabunt.

Secundo, Imperator de consensu totius Imperii concedit etiam Serenissimae Reginae, eiusque haeredibus ac successoribus Regibus Regnoque Sueciae in perpetuum et immediatum Imperii feudum Civitatem Portumque Wismariensem, una cum fortalitiò *Walfisch* et praefecturis *Poël* (exceptis pagis *Sehedorff*, *Weitendorff*, *Brandenburg* & *Wangern*, ad hospitale S. Spiritus in urbe Lubeca pertinentibus,) et Neuencloster, omnibusque iuribus et appertinentiis, quibus ea Duces Megapolitani hucusque habuerant: ita ut dicta loca totusque portus cum terris utriusque lateris ab urbe in mare Balthicum liberae dispositioni Suae Maiestatis subsit, positaeque ea munimentis et praesidiis, pro lubitu et exigentiâ circumstantiarum, suis tamen pro-

priis sumptibus, firmare, ibique semper pro suis navibus classeque tutum securumque receptum ac stationem habere, iisque de caetero uti fruique eo iure, quod ipsi in caetera sua Imperialia feuda competit: ita tamen, ut Civitati Wismariensi privilegia sua sint salva, eiusque commercia protectione favoreque Regio omni meliori modo promoveantur.

Tertio, Imperator de consensu totius Imperii concedit etiam vigore praesentis Transactionis Serenissimae Reginae, eiusque haeredibus ac successoribus Regibus, Regnoque Sueciae Archiepiscopatum Bremensem et Episcopatum Verdensem, cum oppido et praefecturâ *Wiltzhausen*, omnique iure, quod ultimis Archiepiscopis Bremensibus competierat in Capitulum et Dioecesis Hamburgensem (salvis tamen Domui Holsaticae ut et Civitati Capituloque Hamburgensi suis respective iuribus, Privilegiis, libertate, pactis et possessione statuque praesenti per omnia, ita ut quatuordecim illi pagi in praefecturis Holsaticis *Trittoviensi* et *Reinbecensi* pro moderno annuo Canone, Domino *Friderico*, Duci *Holsatiaë Gottorpiensi*, et illius posteris in perpetuum maneant) cum omnibus et singulis ad eos pertinentibus, ubicunque sita sunt, ecclesiasticis et secularibus bonis et iuribus, quocunque nomine vocatis, terrâ marique, in perpetuum et immediatum Imperii feudum; sub solitis quidem Insigniis, sed titulo Ducatus; cessante Capitulum caeterorumque Collegiorum Ecclesiasticorum eligendi et postulandi, omnique alio iure, administratione et gubernatione terrarum ad hos Ducatus pertinentium.

Civitati vero Bremensi eiusque territorio et subditis praesens suus status, libertas, iura et privilegia in ecclesiasticis et politicis sine impetitione relinquuntur; si quae autem ipsi cum Episcopatu seu Ducatu aut Capitulis sint, aut in posterum enascantur controversiae, eae vel componantur amicabiliter, vel iure terminentur, salvâ interim cuique parti suâ, quam obtinet, possessione.

Quarto, ratione supradictarum omnium ditionum, feudorumque Imperator cum Imperio cooptat Serenissimam Reginam Regnique Sueciae successores in immediatum Imperii Statum, ita ut ad Imperii Comitibus inter alios Imperii Status Regina quoque Regesque Sueciae sub titulo Ducis Bremensis, Verdensis et Pomeraniae, ut et Rugiae Principis, Dominique Wismariae, citari debeant, assignatâ eis sessione in conventibus Imperialibus in Collegio Principum scamno seculari, loco quinto: voto quidem Bremensi hoc ipso loco et ordine, Verdensi vero

et Pomerano ordine antiquitus prioribus possessoribus competenti explicando.

In Circulo autem superioris Saxoniae proximè ante Duces Pomeraniae ulterioris: in Circulis Westphaliae et inferioris Saxoniae loco moreque receptis, ita ut inter Magdeburgensem et Brementem, Circuli inferioris Saxoniae directorium alternetur; salvo tamen Ducum Brunsvicensium et Lüneburgensium Condirectorii iure.

Ad conventus autem Deputatorum Imperii, tam Regia Maiestas, quam Dominus Elector suos pro more solito mittant: cum autem utriusque Pomeraniae unum tantum votum in iis competat, à Regià Maiestate, communicato prius consilio cum dicto Electore, id semper feratur.

Deinde concedit eis in omnibus et singulis dictis feudis privilegium de non appellando, sed hoc ita, ut summum aliquod Tribunal seu appellationis instantiam, commodo in Germaniâ loco, constituent, eique idoneas praeficiat personas, quae unicuique ius et iustitiam, secundum Imperii Constitutiones et cuiusque loci statuta, absque ulteriori provocatione, causarumve avocatione, administrent.

E contra vero si contigerit, ipsos tanquam Duces Bremenses, Verdenses aut Pomeraniae, vel etiam ut Principes Rugiae, aut Dominos Wismariae ex causâ dictas ditiones concernente, ab aliquo legitimè conveniri, Caesarea Maiestas liberum eis relinquit, ut pro suâ commoditate forum eligant, vel in Aulâ Caesareâ vel Camerâ Imperiali, ubi actionem intentatam excipere velint. Teneantur tamen intra tres menses a die denunciatae litis sese declarare, coram quo iudicio se sistere velint.

Praeterea concedit eidem Regiæ Maiestati Sveciae ius erigendi Academiam vel Universitatem, ubi quandoque ei commodum visum fuerit. Ad haec concedit eidem moderna vectigalia (vulgò Sicienten vocata) ad littora portusque Pomeraniae et Megapoleos, iure perpetuo, sed ad eam taxae moderationem reducenda, ne commercia in iis locis intercidant.

Exsolvit denique Status, Magistratus, officiales et subditos dictarum respectivè ditionum feudorumque omnibus vinculis et sacramentis, quibus prioribus dominis et possessoribus aut praetendentibus hucusque obstricti fuerant, eosque ad subiectionem, obedientiam et fidelitatem Regiæ Maiestati Regnoque Sueciae, ceu ab hoc die haereditario suo domino praestandum remittit, obligatque, atque ita Sueciam in plenâ iustaque eorum possessione constituit, verbo Imperiali promittens, se, non solum modernae

Reginae, sed et omnibus futuris Regibus Regnoque Sueciae, ratione dictarum ditionum, bonorum, iuriumque concessorum securitatem praestitutum, eosque sicut caeteros Imperii Status in eorum possessione quietâ contra quemcunque inviolabiliter conservatum et manenturum: Atque haec omnia peculiaribus investiturarum literis omni meliori modo confirmatum.

Vicissim Serenissima Regina et futuri Reges Regnumque Sueciae dicta feuda omnia et singula à Caesareâ Maiestate et Imperio recognoscant; eoque nomine, quoties casus evenerit, investiturarum renovationes decenter petant, iuramentum fidelitatis eique annexa, sicut antecessores, similesque Imperii vasalli, praestando.

De caetero Ordinibus et subditis dictarum ditionum locorumque, nominatim Stralsundensibus, competentem eorum libertatem, bona, iura et privilegia, communia et peculiaria legitimè acquisita, vel longo usu obtenta, cum libero Evangelicae Religionis exercitio, iuxta invariata Augustanam Confessionem perpetim fruendo, circa homagii renovationem et praestationem more solito confirmabunt. Interque eos Civitatibus Anseaticis eam navigationis et commerciorum libertatem tam in exteris regnis, rebuspublicis, et provinciis, quam in Imperio integram conservabunt, quam ibi ad praesens usque bellum habuerunt.

XI.

PRO ÆQUIVALENTE AUTEM RECOMPENSATIONE Electori Brandenburgico, Domino Friderico Wilhelmo, quod ad promovendam pacem universalem iuribus suis in Pomeranian citeriorem et Rugiam, unâ cum ditionibus locisque supra annexis cesserit, praestandâ, eidem eiusdemque posteris et successoribus haeredibus atque agnatis masculis, cumprimis Dominis Marchionibus Christiano Wilhelmo, olim administratori Archiepiscopatus Magdeburgensis, item Christiano Culmbacensi, et Alberto Onolbacensi, eorumdemque successoribus et haeredibus masculis, statim ac pax cum utroque Regno et Statibus Imperii composita et ratificata fuerit, à Sacrà Caesareâ Maiestate de consensu Statuum Imperii et praecipuè interessatorum tradatur Episcopatus Halberstadiensis, cum omnibus iuribus, privilegiis, regalibus, territoriis et bonis secularibus et ecclesiasticis, quocunque nomine vocatis, nullo excepto, in perpetuum et immediatum feudum. Constituatur item Dominus Elector statim in possessione eiusdem quietâ et reali, eoque nomine sessionem et votum in Comitibus Imperii et Circulo inferioris Saxoniae habeat. Religionem autem et bona ecclesiastica

in eo statu relinquat, quemadmodum per Dominum Archiducem Leopoldum Guilielmum in ita cum capitulo Cathedrali pactione, ordinata fuerant: ita tamen, ut nihilominus Episcopatus domino Electori totique suae Domui et agnatis masculis supranominatis cum eorum successoribus et haeredibus masculis, ordine, quo sibi invicem succedent, haereditarius maneat, atque Capitulo nullum ius in eligendo et postulando, vel etiam regimine episcopatus, et iis, quae eo pertinent, reliquum sit, sed modo dictus Dominus Elector et iuxta ordinem successorium reliqui supranominati eâ potestate in hoc Episcopatu utantur, quâ reliqui Principes Imperii in suis territoriis utuntur. Liceatque quartam partem Canonicatum (exceptâ Praepositurâ in hanc computationem non numerandâ) decedentibus successu temporis modernis eorum possessoribus Augustanae Confessionis addictis, extinguere, eorumque redditus mensae Episcopali incorporare. Quodsi tot Canonici Augustanae Confessionis non sint, qui quartam partem totius corporis Canonicorum, dempto Praeposito, conficiant, numerus suppleatur ex Catholicorum decedentium beneficiis.

Cum etiam Comitatus Hohensteinensis pro eâ parte, quâ feudum est Episcopatus Halberstadiensis, consistens in duabus Dynastiis sive Praefecturis, Lora et Klettenberg, et quibusdam oppidis, unâ cum eò pertinentibus bonis et iuribus, post ultimo defunctum Comitem huius familiae eidem Episcopatu applicatis, atque à Domino Archiduce Leopoldo Guilielmo tanquam Episcopo Halberstadiensi hactenus possessus fuerit, hunc eundem Comitatum porro quoque penes istum Episcopatum irrevocabiler permanere placuit, adeò ut Domino Electori tanquam haereditario possessori iam dicti Episcopatus Halberstadiensis de memorato Comitatu disponendi libera facultas esse debeat, non obstante nec vigorem habente ullâ contradictione, quae a quoquam in contrarium moveri possit.

Teneatur item dominus Elector Comitem à Tattenbach in possessione Comitatus Rheinstain conservare, eidemque investituram à Domino Archiduce de consensu Capituli concessam renovare.

Eidem Domino Electori pro se et successoribus suis supra scriptis tradatur Episcopatus Mindanus, cum omnibus iuribus et appertinentiis, pari ratione, ut antememoratus Episcopatus Halberstadiensis in feudum perpetuum à Sacrà Caesareâ Maiestate de consensu Statuum Imperii, statimque post conclusam et ratificatam hanc pacificationem, Dominus Elector pro se et

successoribus suis in possessione eiusdem quietâ et reali constituatur, eoque nomine sessionem et votum in Comitibus Imperii universalibus et singularibus, ut et circuli Westphalici obtineat. Salvis tamen civitati Mindensi suis Regaliis et iuribus in sacris et profanis, cum mero et mixto Imperio in criminalibus et civilibus, praesertim iure districtus eiusque iurisdictionis exercitio concesso et pro nunc apprehenso, aliisque usibus, immunitatibus et privilegiis circa pristina iura ipsis legitime competentibus; ita tamen, ut pagi et villae domusque ad Principem, capitulum, totumque clerum et equestrem ordinem pertinentes et respectivè in districtu et intra moenia Civitatis sitae, omninò excipiantur, et de caetero ius Principis et capituli inviolatum maneat.

Dicto Domino Electori et successoribus suis Episcopatus quoque Camminensis in feudum perpetuum ab Imperatore et Imperio concedatur, eodem planè iure et modo, ut supra de Episcopatu Halberstadiensi et Mindano dispositum est, sed cum hoc tamen discrimine, ut in Episcopatu Camminensi integrum sit Domino Electori Canonicatus, post decessum praesentium Canonicorum extinguere, atque sic successu temporis totum Episcopatum ulteriori Pomeraniae adiungere seu incorporare.

Similiter concedatur Domino Electori expectantia in Archiepiscopatum Magdeburgensem, ita quidem, ut quandocunque eundem morte aut successione in Electoratu vel quacunque aliâ concessione praesentis Administratoris Domini Augusti, Ducis Saxoniae, vacare contigerit, totus iste Archiepiscopatus cum omnibus eo pertinentibus territoriis, regalibus et iuribus prout supra de Episcopatu Halberstadiensi dispositum est, Domino Electori suisque posteris et successoribus, haeredibus et agnatis masculis, non obstante ullâ electione aut postulatione, interea temporis sive clam sive palam factâ, tradatur et conferatur in feudum perpetuum, sitque iidem vel iisdem ius auctoritate propriâ vacantem apprehendendi possessionem.

Interea autem teneatur Capitulum unâ cum Ordinibus et subditis dicti Archi-Episcopatus statim conclusâ pace praedicto domino Electori et toti Domui Electorali, pro se atque omnibus in eâ successoribus et haeredibus atque agnatis masculis se sacramento fidelitatis et subiectionis in eventum obstringere.

Civitati vero Magdeburgensi pristina sua libertas et privilegium Ottonis Primi die septimo Iunii, Anno nongentesimo quadragesimo,

quod etiamsi temporum iniuriâ deperditum, ad preces eiusdem humiliter porrigendas a Caesareâ Maiestate renovabitur, tum etiam privilegium muniendi et fortificandi ab Imperatore Ferdinando secundo concessum, quod cum omnimoda iurisdictione et proprietate ad quadrantem miliaris Germanici extendatur; sicut et reliqua illius Privilegia et iura in ecclesiasticis et politicis salva et inviolata maneant, cum insertâ clausulâ, quod in praeiudicium civitatis reaedificari non debeant suburbia.

Caeterum quod ad quatuor Dynastias seu Praefecturas Querfurth, Gütterbof, Dam & Burgf attinet, cum illae iam olim Domino Electori Saxoniae traditae sint, in eiusdem quoque ditione permaneant in perpetuum, cum hac tamen reservatione, ut quae hactenus ratione earundem ad collectas Imperii et Circuli contributa fuit quota, a dicto Domino Electore Saxoniae imposterum exsolvatur, eaque Archiepiscopatu dematur, et huius rei ratione expressa fiat provisio in Matriculâ Imperii et Circuli.

Ut autem inde causata imminutio reddituum Cameralium et ad mensam Archiepiscopalem pertinentium aliquatenus resarciatur, iam dicto Electori Brandenburgico et successoribus suis, non solum statim post conclusam Pacem Praefectura Egefn, quae aliâs ad Capitulum spectabat, pleno iure possidenda et fruenda tradatur, cassato processu a Comitibus de Barby aliquot abhinc annis desuper moto; sed etiam facultas sit obtenta Archiepiscopatus possessione quartam partem Canonice Cathedralium illis decedentibus extinguendi, eorumque redditus Camerae Archiepiscopali applicandi.

Quae vero debita a praesente Domino Administratore, Augusto, Duce Saxoniae, hactenus contracta sunt, ex redditibus Archiepiscopalibus, existente modis supradictis casu vacantiae et devolutionis dicti Archiepiscopatus ad Dominum Electorem Brandenburgicum et successores suos neutiquam dissolvantur, neque integrum sit dicto Domino Administratori posthac novis debitis, oppigenerationibus et alienationibus saepedictum Archiepiscopatum in praeiudicium Domini Electoris eiusque successorum, haeredum atque agnatorum masculorum quoquomodo onerare.

In his verò Domini Electoris Archiepiscopatibus de caetero salva maneant ordinibus et subditis competentia eorum iura et privilegia, cum primis invariatae Augustanae Confessionis exercitium, quale nunc ibi viget, nec minus locum habeant ea, quae in puncto gra-

vaminum inter utriusque religionis Status et ordines Imperii transacta et conventa sunt, quatenus scilicet non adversantur illi dispositioni, quae supra in articulo 5to de Gravaminibus, § 8. continetur, incipiente: *Qui Archiepiscopatus, Episcopatus et aliae fundationes atque bona Ecclesiastica, etc.* et finiente: *subiecta manento.* etc. utpote quem aequè hic valere debere, ac si verbotenus insertus esset, et supradictos Archiepiscopatum et Episcopatus haereditario et immutabili iure apud Dominum Electorem atque Domum Brandenburgicam, omnesque in ea successores, haeredes et agnatos in perpetuum planè, ut de reliquis terris ipsorum haereditariis iuris est, permanere oportet.

Ratione tituli autem conventum est, ut iam dictus Dominus Elector cum totâ Domo Brandenburgicâ et in eâ omnes et singuli Marchiones Brandenburgici, Duces Magdeburgenses et Principes Halberstadiensis et Mindenses appellentur et scribantur.

Regia quoque Maiestas Sueciae restituat Domino Electori pro se et successoribus suis, haeredibus atque agnatis masculis, primò reliquam Pomeraniam ulteriorem cum omnibus appertinentiis, bonis et iuribus secularibus et Ecclesiasticis pleno iure, tam quoad Dominium utile, quam directum. Deinde Colbergam cum toto Episcopatu Camminensi, omnique iure, quod ulterioris Pomeraniae Duces hucusque habuerunt in collatione Praelaturarum et Praebendarum Capituli Camminensis, ita tamen, ut salva maneant iura Regiae Maiestatis Sueciae supra concessa atque ordinibus et subditis in restitutis partibus ulterioris Pomeraniae Episcopatuque Camminensi competentem eorum libertatem, bona, iura et privilegia, secundum tenorem literarum reversalium (quibus etiam ordines et subditi dicti Episcopatus gaudere debent, ac si iis directè datae essent) cum libero Augustanae Confessionis exercitio, iuxta invariatae Augustanae Confessionem, absque ullâ perturbatione perpetim fruendo, circa homagii renovationem et praestationem omni meliori modo confirmet et conservet.

Tertio omnia loca, quae praesidiis Suedicis insessa tenentur per Marchiam Brandenburgicam.

Quarto omnes Commendas et bona ad ordinem Equestrem Divi Iohannis spectantia, quae extra territoria Regiae Maiestati Regnoque Sueciae cessa continentur, una cum actis et regestis caeterisque literariis documentis originalibus, haec loca iuraque restituenda concernentibus, communibus verò et utramque nempe tam citiorem quam ulteriorem Pomeraniam afficienti-

bus in authenticâ et probante formâ, quae in Archivo et Cartophylaciis Aulae Stetinensis, vel alibi intra vel extra Pomeraniam reperiuntur.

XII.

PRO EO VERO, QUOD DUCI MEGAPOLITANO SUERINENSI, Domino Adolpho Fridrico, in alienatione Civitatis Portusque Wismariensis decedit, competant ipsi eiusque haeredibus masculis Episcopatus Suerinensis et Ratzenburgensis iure perpetui et immediati feudi (salvo tamen Domus Saxonico-Lauenburgicae, aliorumque vicinorum, ut et dictae Dioeceseos hinc inde competenti iure) cum omnibus iuribus, documentis literariis, Archivo, rationariis, aliisque pertinentiis, et potestate extinguendi Canonicatus utrobique post praesenti tempore residentium Canonicorum decessum, omnesque redditus mensae Ducali applicandi, eoque nomine habeat sessionem in conventibus Imperii et circuli Saxoniae inferioris, cum duplici Principis titulo et voto. Etsi verò eiusdem ex fratre nepos, Dominus Gustavus Adolphus, Dux Megapolitano-Gustroviensis, antehac designatus fuerat Administrator Ratzenburgensis, quia tamen ipsi non minus, quam patruo beneficium restitutionis in suos Ducatus obtigerat, aequum visum est, ut patruo cedenti Wismariam, ipse vicissim hunc cedat Episcopatum. Conferentur autem dicto Duci Gustavo Adolpho, eo nomine compensationis ergo, duo Canonicatum, iuxta modernam compositionem Gravaminum ad Augustanae Confessionis addictos pertinentium, beneficia, unum in ecclesiâ cathedrali Magdeburgensi, alterum in Halberstadiensi, primum vacatura.

Quod deinde ad praetensos duos Canonicatus in ecclesiâ Cathedrali Argentinensi attinget, si quid eo nomine Statibus Augustanae Confessionis, iuxta praesentem transactionem competit, familiae Ducum Mecklenburgensium ex huiusmodi proventibus duorum Canonicatum portiones concedantur, absque tamen praeiudicio Catholicorum. Quod si vero contigerit lineam masculinam Suerinensem deficere, superstite Gustavoviensi, tum haec iterum ipsi succedat.

Pro maiori vero dictae Domus Mecklenburgensis satisfactione cedant ipsi Commendae ordinis equestris Divi Iohannis Hierosolymitani Mirow et Nemeraw, in isto Ducatu sitae, vigore dispositionis in Articulo 5° § 9. supra expressae in perpetuum, donec de controversiis religionis in Imperio conventum fuerit, et quidem lineae Suerinensi Mirow, lineae vero Gustavoviensi commenda Nemeraw, sub hâc conditione, ut dicti ordinis consensum ipsi pro-

curare, eidemque nec non Domino Electori Brandenburgico tanquam eius Patrono, quotiescunque casus evenerit, hactenus praestari solita, porro quoque praestare teneantur.

Confirmabit etiam Caesarea Maiestas eidem vectigalia ad Albim antehac obtenta in perpetuum, concessa insuper immunitate a tributis Imperii futuro tempore, citra causam satisfactionis militiae Sueдикаe indicendis, donec summa ducentorum millium thalerorum Imperialium compensata fuerit. Cassetur insuper praetensum debitum Wingerschianum, utpote ex causa belli ortum, processibus etiam et decretis desuper emanatis penitus annullatis, ita ut neque Duces Megapolitani, neque Civitas Hamburgensis eo nomine impostorum unquam conveniri possint vel debeant.

XIII.

CUM DOMUS DUCALIS BRUNSVICENSIS ET LÛNEBURGENSIS ob pacem publicam melius faciliusque stabiliendam cesserit Coadiutoriis in Archi-Episcopatus Magdeburgensem et Bremensem, itemque Episcopatus Halberstadiensem et Ratzenburgensem obtentis, eâ conditione, ut inter alia etiam alternativa iisdem cum Catholicis in Episcopatum Osnabrugensem addiceretur successio, Caesarea Maiestas praesenti Sacri Romani Imperii statui minimè expedire iudicans pacem publicam propterea impediri diutius, consentit ac permittit, ut eiusmodi alternativa successio in dicto Episcopatu Osnabrugensi deinceps inter Catholicos et Augustanae Confessionis Episcopos, ex familiâ tamen Ducum Brunsvicensium et Lüneburgensium, quamdiu eadem duraverit, postulandos, locum habere debeat, modis et conditionibus sequentibus:

Primo quoniam Dominus Gustavus Gustavi, Comes in Wasenburg, Regni Sueciae Senator, omni suo iuri in Episcopatum Osnabrugensem, occasione praesentis belli obtento renunciat, iuramentumque a statibus et subditis eiusdem sibi praestitum remittit, ideo Dominus Episcopus Franciscus Wilhelmus, eiusque successores, sicut et Capitulum, Status et subditi dicti Episcopatus, virtute praesentium obligati sunt ad solvendum dicto Domino Comiti, eiusvè mandatario, Hamburgi spatio quatuor annorum a die publicatae Pacis numerandorum, octuaginta millia thalerorum Imperialium, ita ut singulis annis vicena millia Hamburgi ad manus dicti Comitis eiusvè mandatarii exsolvere et numerare teneantur, executione in non parentes ex lege communi huius Pacificationis suas vires obtinente.

Secundo: Restituatur dictus Episcopatus Osnabrugensis totus et integer, cum omnibus suis appertinentiis secularibus et ecclesiasticis, moderno Domino Episcopo Francisco Wilhelmo pleno iure possidendus, prout uniformis perpetuaeque Capitulationis leges communi Principis Francisci Wilhelmi Domusque Brunsvigo-Lüneburgicae et Capitularium Episcopatus Osnabrugensis consensu iam ineundae sancierint.

Tertio: Status Religionis ac coetus ecclesiastici totiusque Cleri utriusque Religionis tam in ipsâ Urbe Osnabrugensi, quam in reliquis ad hunc Episcopatum pertinentibus ditonibus, oppidis, villis, pagis omnibusque aliis locis maneat et reductur in eum, qui fuit die primâ Ianuarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, statum, ita tamen, ut prius fiat singularis quaedam determinatio et dispositio de iis, quae post annum millesimum sexcentimum vicesimum quartum, quoad verbi Ministros et divinum cultum mutata deprehenduntur, etiam supradictae capitulationi inserenda, caveatque Dominus Episcopus per literas reversales Statibus et subditis suis homagio (quatenus observantia ab antiquo obtinuit) ab ipsis recepto, iura ac privilegia salva fore, et quae praeterea futurae Episcopatus administrationi statuumque et subditorum securitati utrinque necessaria videbuntur.

Quarto: Defuncto eodem Domino Episcopo succedat in Episcopatu Osnabrugensi Dominus Ernestus Augustus Dux Brunsvicensis et Lüneburgensis, atque adeo vi huius Pacis publicae sit designatus eiusdem successor, teneaturque Capitulum Cathedrale Osnabrugense, ut et reliqui Status et subditi statim post decessum aut resignationem moderni Episcopi, eundem Dominum Ernestum Augustum in Episcopum recipere, ac dicti status et subditi isti fini intra trimestre à conclusâ hâc pace computandum, ipsi solitum ut suprâ praestare homagium, iuxta conditiones in capitulatione perpetuâ cum Capitulo ineunda positas.

Quod si verò Dux Ernestus Augustus post obitum moderni Episcopi non fuerit superstes, teneatur Capitulum alium ex Domini Georgii Ducis Brunsvicensis et Lüneburgensis posteris in Episcopum suum postulare, conditionibus tamen in receptâ Capitulatione uniformi initis perpetuò observandis. Eo autem demortuo aut ultrò resignante, teneatur dictum Capitulum vel electione vel postulatione Praesulem Catholicum sibi praeficere; sin verò hâc in parte vel Canonico negligentia vel discordia interceserit, locus sit ordinationi iuris Canonici et con-

suetudini Germaniae, salvâ tamen capitulatione perpetuâ, ut et hâc transactione, et sic perpetuo admittatur alternativa successio inter Catholicos Episcopos ex gremio Capituli electos, vel aliunde postulatōs, atque Augustanae Confessionii addictos, sed non alios, quam ex familiâ modo nominati Ducis Georgii descendentes, et quidem si plures sint Principes, è natu minoribus eligatur vel postuletur Episcopus; nullis vero existentibus natu minoribus, sufficiatur unus ex Principibus regentibus. Illis autem deficientibus, succedat tandem Ducis Augusti posteritas, alternatione, uti dictum, inter ipsam et Catholicos perpetuâ.

Quinto: Teneatur non solum memoratus Dux Ernestus Augustus, sed etiam omnes et singuli ex familiâ Ducum Brunsvicensium et Lüneburgensium Augustanae Confessionii addictorum in hoc Episcopatu alternatim succedentium, statum religionis, coetus Ecclesiastici, totiusque Cleri, tam in ipsâ urbe Osnabrugensi, quam in reliquis ad hunc Episcopatum pertinentibus ditonibus, oppidis, villis, pagis, omnibusque aliis locis conservare ac tueri, prout superius articulo 3^{uo} et perpetuâ Capitulatione dispositum est.

Sexto: Ne etiam durante administratione et regimine Episcopi Augustanae Confessionii addicti circa censuram Ecclesiasticorum Catholicorum, itemque usum et administrationem Sacramentorum ritu Romanae Ecclesiae, ut et caetera, quae sunt Ordinis, ulla difficultas aut confusio suboriat, horum omnium dispositio, quoties alternativa successio in talem Augustanae Confessionii addictum devenerit, Domino Archi-Episcopo Coloniensi, velut Metropolitano reservata, adversus Augustanae Confessionii vero addictos planè sublata esto. Caetera superioritatis et regiminis iura in Civilibus et Criminalibus Augustanae Confessionii Episcopo iuxta Capitulationis leges illibata permaneant. Quoties vero Catholicus Episcopus in Episcopatu Osnabrugensi rerum potitur, nihil omnino in Augustanae Confessionii sacra arroget sibi iuris, aut obtineat.

Septimo: Monasterium seu Praelatura Walkenried, cuius hoc tempore Administrator est Christianus Ludovicus Dux Brunsvicensis et Lüneburgensis, unâ cum praedio Schawen, perpetuo feudi iure Ducibus Brunsvicensibus et Lüneburgensibus, itidem a Caesareâ Maiestate et Imperio cum omnibus pertinentiis iuribusque conferatur, eodem prorsus, quo supra inter Ducum Brunsvicensium et Lüneburgensium familias succedendi ordine, annullato iure advo-

catiae, aliisque Episcopatus Halberstadiensis et Comitatus Hohensteinensis praetensionibus omnino sublatis.

Octavo: Ducibus quoque Brunsvicensibus et Lüneburgensibus restituatur Monasterium Gröningense, quod antehac acquisitum Episcopatu Halberstadiensi cesserat; reservatis etiam iuribus, quae dictis Ducibus in castrum Westenburg competunt, nec minus infeudatio Comiti à Tattenbach à Ducibus facta, eoque nomine initae leges, perinde ut iura crediti et pignoris Ducis Christiani Ludovici Vicario Friderico Schenkio a Winterstädt in Westenburg competentia, sarta tecta maneant.

Nono: Debitum a Friderico Ulrico Duce Brunsvicensi et Lüneburgensi cum Rege Daniae contractum, et per hunc in pacificatione Lubecensi Sacrae Caesareae Maiestati cessum, posteaque Caesareae militiae Praefecto Comiti Tyllio donatum quod attinet, cum moderni Duces Brunsvicenses et Lüneburgenses se ad hoc debitum persolvendum ob plures rationes teneri negaverint, eaque de re etiam per Legatos plenipotentiarios Coronae Sueciae instantur actum sit, amore pacis remissio et expunctio totius istius debiti et obligationis dictis Ducibus eorumque haeredibus et Provinciis concessa esto.

Decimo: Cum Duces Brunsvicenses et Lüneburgenses Cellensis Lineae Capitulo Ratzenburgensi, pro sorte viginti millium florenorum annuas pensiones, usque dum pependissent, alternatione iam cessante, cessent quoque annuae illae pensiones, abolito prorsus debito, ut et alia quavis obligatione.

Undecimo: Ducis etiam Augusti duobus filiis natu minoribus, Antonio Ulrico et Ferdinando Alberto, conferantur duae praebendae in Episcopatu Strasburgensi, primò vacaturae, eà tamen conditione, ut dictus Dominus Dux Augustus renunciaret praetensionibus suis, quas in unum alterumve Canonicatum antehac habuit vel habere poterat.

Duodecimo: Viceversa iidem Duces postulationibus et coadiutoriis in Archi-Episcopatus Magdeburgensem et Bremensem, itemque Halberstadiensem et Ratzenburgensem plenissimè renunciant; ita, ut quae circa hosce Archi-Episcopatus et Episcopatus superius in hoc Pacificationis instrumento disposita sunt, citra ipsorum contradictionem effectum habere debeant, Capitulis utrobique in eo statu permanentibus, quo superius conventum est.

XIV.

DE SUMMA DUODECIM MILLIUM IMPERIALIUM Domino Christiano Wilhelmo, Marchioni Brandenburgico, ex Archi-Episcopatu Magdeburgensi quotannis solvendorum, conventum est, ut coenobium et praefectura Zinna et Loburg dicto Domino Marchioni statim tradantur, cum omnibus pertinentiis et omnimoda Iurisdictione, solo territorii iure excepto. Atque his praefecturis idem Marchio utatur fruatur ad diesvitae absque ullà rationum redditione: hâc tamen lege, ut in politicis et ecclesiasticis nullum planè subditis afferatur praeiudicium.

Quia porro, ut totus Archi-Episcopatus, ita etiam iam nominatum coenobium et praefecturae temporum iniuriâ valde sunt devastatae: ideo à moderno Domino Administratore, Domino Marchioni, sine morâ ex collectis in Archi-Episcopatu ad hoc instituendis solvantur tria millia Thalerorum Imperialium ab ipso Marchione vel eius haeredibus non restituenda.

Praeterea placuit, ut post facta Domini Marchionis ratione et nomine non praestitorum alimentorum descendantibus ipsius eorumque haeredibus liceat dictum coenobium atque praefecturas per integrum quinquennium retinere, iisque sine rationum redditione cum omnibus suis pertinentiis et iuribus uti frui. Elapso vero quinquennio praedictae praefecturae earundemque iurisdictionis, reditus et proventus Archi-Episcopatu absque tergiversatione restituantur; nec superius memoratae summae titulo quicquam ulterius moveatur vel petatur. Et praedicta omnia observentur, etiamsi propter Domini Electoris Brandenburgici aequivalentem recompensationem Archi-Episcopatus Magdeburgensis ad Dominum Electorem eiusque haeredes ac successores pervenerit.

XV.

CIRCA CAUSAM HASSO-CASELLANAM CONVENTUM est, ut sequitur:

Primo omnium Domus Hasso-Cassellana, omnesque eius principes, maximè Domina Amelia Elisabetha, Hassiae Landgravia, eiusque filius Dominus Wilhelmus, illorumque haeredes, Ministri, Officiales, Vasalli, subditi, milites et alii quocunque modo illis addicti, nullo prorsus excepto, non obstantibus contrariis pactis, processibus, proscriptionibus, declarationibus, sententiis, executionibus et transactionibus, sed illis omnibus ut et actionibus vel praetensionibus ratione damnorum et iniuriarum tam neutralium, quam belligerantium annullatis, universalis amnestiae supra sancitae, et ad initium

belli Bohemici cum plenariâ restitutione reductae (exceptis Caesareae Maiestatis et Domus Austriacae Vasallis et subditis haereditariis, quemadmodum de iis in §. *Tandem omnes etc.* disponitur) omniumque beneficiorum ex hac et Religiosâ Pace provenientium, pari cum caeteris statibus iure, prout in articulo incipiente: *Unanimi etc.* disponitur, plenariè participes sunt.

Secundo: Domus Hasso-Cassellana, eiusque Successores Abbatiam Hirsfeldensem, cum omnibus appertinentiis secularibus et Ecclesiasticis, sive intra, sive extra territorium (ut praepositura Gellingen) sitis, salvis tamen iuribus, quae Domus Saxonica a tempore immemoriali possidet, retineant, et eo nomine investituram à Caesareâ Maiestate toties, quoties casus evenerit, petant, et fidelitatem praestent.

Tertio: Ius directi et utilis Domini in Praefecturas Schaumburg, Bückenburg, Sachsenhagen et Statthagen, Episcopatu Mindano ante hac assertum et adiudicatum, porro ad Dominum Wilhelmum modernum Hassiae Landgravium, eiusque Successores plenariè in perpetuum citra ulteriorem dicti Episcopatus, aut alterius cuiusvis contradictionem aut turbationem pertineat, salvâ tamen transactione inter Christianum Ludovicum, Ducem Brunsvico-Lüneburgensem et Hassiae Landgraviam, Philippumque Comitem de Lippe initâ, firmâ etiam manente, quae inter eandem Landgraviam et dictum Comitem inita est, conventionione.

Conventum praeterea est, ut pro locorum hoc bello occupatorum restitutione et indemnitate causâ Dominae Landgraviae Hassiae Tetrici eiusque Filio huiusvè Successoribus Hassiae Principibus, ex Archi-Episcopatibus Moguntinensi et Coloniensi, Episcopatibus item Paderbornensi, Monasteriensi et Abbatia Fuldensi, sexies centena millia thalerorum Imperialium, bonitate Imperialibus constitutionibus modernis correspondentium, intra spatium novem mensium a tempore ratificationis pacis computandum Cassellis solventium periculo et sumptibus pendantur, nec contra promissam solutionem ulla exceptio ullusve praetextus admittatur, multominus summa conventa ullo arresto afficiatur.

Ut etiam Domina Landgravia de solutione tanto securior sit, sequentibus conditionibus retineat Neus, Cosfeld et Neuhaus, inque iis locis sua sibi que solum obligata praesidia habeat, eâ quidem lege, ut praeter officiales et alias personas in praesidiis necessarias dictorum

trium locorum praesidia coniunctim non excedant numerum mille ducentorum peditum et centum equitum, Dominae Landgraviae dispositioni relicto, quot cuivis dictorum locorum peditum et equitum imponere, quemve huic vel illi praesidio praeficere velit.

Praesidia autem secundum ordinationem de sustentatione Officialium et militum Hassiacis hactenus consuetam alantur, et quae ad conservanda fortalitia necessaria sunt, praestentur et Archi- et Episcopatibus, in quibus dicta arx et civitates sunt sitae, absque summae supranominatae diminutione. Integrum autem sit ipsis praesidiis contra morosos et tardantes, sed non ultra debitam summam exequi, iura autem superioritatis et iurisdictionis tam ecclesiastica quam secularis et redditus nominatarum arcis et civitatum, Domino Archi-Episcopo Coloniensi sint salva.

Quamprimum vero post ratificatam Pacem Dominae Landgraviae trecenta millia thalerorum Imperialium fuerint exsoluta, restituta Neussia, retineat Cosfeld solum et Neuhaus, ita tamen ut praesidium Neussianum in Cosfeld et Neuhaus non deducatur, vel eius nomine quicquam ulterius exigatur, nec praesidia in Cosfeld numerum sexcentorum peditum et quinquaginta equitum, in Neuhaus autem centum peditum excedant. Sin autem intra terminum novem mensium Dominae Landgraviae integra summa non dependatur, non tantum Cosfeld et Neuhaus, donec plenaria subsecuta fuerit solutio, sed etiam pro residuo summae eiusque singulis centenis quinque annuatum Imperiales, donec residuum summae exsolutum fuerit, pensionibus nomine solvantur, et tot praefectarum ad supranominatos Archi- et Episcopatus atque Abbatiam pertinentium et Hassiae Principatu vicinarum, quot praestandis et exsolvendis pensionibus sufficiunt. Quaestores et Receptores Dominae Landgraviae iuramento obstringantur, ut de redivitis annuas residuae summae pensiones solvant, non obstante Dominorum suorum prohibitione.

Quod si vero Quaestores et Receptores in solvendo moras neclant, aut redditus aliò conferant, Domina Landgravia exequendi, et ad solutionem quovis modo illos adigendi liberam habeat potestatem, de reliquo iure territoriali domino proprietatis interea semper salvo. Simulac verò Domina Landgravia totam summam cum pensionibus à tempore morae acceperit, restituat illicò loca iam denominata, cautionis loco interim retenta, pensiones cessent et Quae-

stores atque Receptores, quorum facta fuit mentio, iuramenti nexu sint liberati.

Quarum autem praefectarum reditus pensionibus contingente morâ solvendis sint assignandi, ante ratificationem pacis eventualiter conveniet, quae conventio non minoris sit roboris, quam ipsam pacis instrumentum.

Praeter loca autem securitatis causâ, ut memoratum, Dominae Landgraviae relinquenda, et post solutionem demum restituenda, restituet illa nihilominus, ratificatione pacis subsecutâ, omnes provincias et Episcopatus, nec non illorum urbes, praefecturas, oppida, fortalitia, propugnacula et omnia denique bona immobilia, nec non iura inter haec bella ab ipsâ occupata, ita tamen, ut tam in praefatis tribus locis, cautionis nomine retinendis, quam reliquis omnibus restituendis non solum annonam et omnia ad bellicum apparatus spectantia, quae inferri vel fieri curavit per subditos evehenda, Dominae Landgraviae et supradictis Successoribus, quae vero ab ipsâ non illata, sed in locis occupatis tempore occupationis reperta sunt et adhuc exstant, ibi permaneant; sed ut etiam fortificationes et valla durante occupatione extracta, eatenus destruantur, ne tamen urbes, oppida, arces et castra cuiusvis invasionibus et depraedationibus pateant.

Et quamvis Domina Landgravia praeterquam ab Archi- et Episcopatibus Moguntinensi, Coloniensi, Paderbornensi, Monasteriensi et abbatia Fuldensi à nemine restitutionis et indemnitate loco aliquid poposcerit, et sibi eo nomine a quoquam alio quicquam solvi omnino noluerit, pro rerum tamen et circumstantiarum aequitate placuit toti conventui, ut salvâ manente dispositione §i. praecedentis, inchoantis: *Conventum praeterea est etc.* etiam caeteri Status, cuiuscunque generis, cis et ultra Rhenum, qui primâ Martii huius anni Hassiacis contributionem dependerunt, secundum proportionem contributionis exsolutae toto hoc tempore observatam ad conficiendam summam superius positam, et militum praesidiariorum sustentationem, ratam suam supranominatis Archi- et Episcopatibus atque Abbatiae conferant, et damnum si quod solventes ob unius vel alterius moram perpassi fuerint, morosi resarciant, nec executionem contra tergiversantes instituendam Caesareae Maiestatis aut Regiae Maiestatis Sueciae, vel etiam Hassiae Landgraviae officiales aut milites impediunt, neque etiam fas sit Hassiacis quencumque in praeiudicium huius declarationis eximere; ii vero, qui suam quotam ritè persolverint, ab omni eatenus onere liberi erunt.

Quod controversias inter Domus Hassiacas Cassellanam et Darmstadinam, super successione Marpurgensi agitatae attinet, quandoquidem eae Cassellis die decimâ quartâ mensis Aprilis proximè elapsi, consensu partium unanimi accedente, penitus sunt compositae, placuit transactionem istam cum suis annexis et recessibus, sicut ea Cassellis inita et a partibus subsignata conventuique huic insinuata fuit, vigore Instrumenti huius, eiusdem planè esse roboris, ac si verbis totidem hisce tabulis inserta comprehenderentur, nec a partibus transigentibus, nec aliis quibusvis sub praetextu sive pacti, sive iuramenti, sive alio quocunque, ullo unquam tempore convelli posse, quin imò ab omnibus, etiam si aliquis ex interessatis eam fortè confirmare detrectet, exactissimè observari debere.

Sicut etiam Transactio inter defunctum Dominum Wilhelmum, Hassiae Landgravium, et Dominos Christianum et Wolradum, Comites Waldecciae, die undecimâ Aprilis anno millesimo sexcentesimo tricesimo quinto factâ, et a Domino Georgio, Hassiae Landgravio, die decimâ quartâ Aprilis anno millesimo sexcentesimo quadragésimo octavo ratificata, non minus vigore huius Pacificationis perpetuum et plenissimum robur obtinebit, omnesque Hassiae Principes pariter ac Comites Waldecciae obligabit.

Firmum quoque maneat et inviolabiliter custodiatur Ius primogeniturae in qualibet Domo Hassiae Cassellanâ et Darmstadinâ introductum et à Caesarea Maiestate confirmatum.

XVI.

SIMULATQUE VERO INSTRUMENTUM PACIS a Dominis Plenipotentiaris et Legatis subscriptum et signatum fuerit, cesset omnis hostilitas et quae supra conventa sunt, utriusque è vestigio executioni mandentur.

Imprimis quidem Imperator ipse per universum Imperium edicta promulget, et serio mandet iis, qui hisce pactis et hac Pacificatione ad aliquid restituendum vel praestandum obligantur, ut sine tergiversatione et noxâ intra tempus conclusae et ratificandae pacis praestent et exequantur transacta, iniungendo tam Directoribus, *Ausſchreibenden Fürsten*, quam Praefectis militiae circularis, *Greiß-Driften*, ut ad requisitionem restituendorum iuxta ordinem Executionis et haec pacta, restitutionem cuiusque promoveant et perficiant. Inseratur etiam Edictis clausula, ut quia circuli Directores, *die Ausſchreibende Fürsten*, aut Praefectus militiae circularis, *Greiß-Driften*, in causâ vel restitutione

propriâ minus idonei executioni esse censentur, hoc in casu, itemque si Directores vel Praefectum Circularis militiae repudiare commissionem contingat, vicini Circuli Directores aut Praefecti militiae circularis eodem executionis munere etiam in alios Circulos ad restituendorum requisitionem fungi debeant.

Quodsi etiam restituendorum aliquis Caesareanos Commissarios ad alicuius restitutionis, praestationis vel executionis actum necessarios censuerit, quod ipsorum optioni relinquitur, etiam illi sine mora dentur. Quo casu ut rerum transactionum effectus tanto minus impediat, tam restituentibus quam restituendis liceat statim conclusâ et subscriptâ pacificatione binos aut trinos utrinque nominare Commissarios, è quibus Caesarea Maiestas unum à restituendo, alterum à restituente nominatum, pares tamen numero ex utraq; religione eligat, quibus iniungatur, ut omnia, quae vigore huius transactionis oportet, absque mora exequantur. Sin autem restituentes Commissarios nominare neglexerint, Caesarea Maiestas ex iis, quos restituendus nominaverit, unum deliget, aliumque pro suo arbitrio, observatâ tamen utrobique diversae religioni ad dictorum paritate, adiunget, quibus commissionem executionis demandabit, non obstantibus exceptionibus in contrarium factis. Ipsi deinde restituendi mox à conclusione Pacis de transactionum tenore notum faciant interessatis aliquid restitutus.

Omnes denique et singuli sive Status sive Communitates, sive privati, sive Clerici, sive seculares, qui vigore huius transactionis eisdemque regularum generalium, vel specialis expressaeque alicuius dispositionis ad restituendum, cedendum, dandum, faciendum, aut aliud quid praestandum obstricti sunt, teneantur statim post promulgata Caesarea edicta, et factam restituendi notificationem, sine omni tergiversatione vel oppositione clausulae salvatoriae, sive generalis, sive specialis alicuius supra in Amnestiâ positae, aut quâcunque aliâ exceptione, itemque sine noxâ aliquâ, omnia, ad quae obligantur, restituere, cedere, dare facere et praestare.

Nec Directorum et Praefectorum circularis militiae aut Commissariorum executioni quisquam, sive Status, sive miles, praesertim praesidiarius, sive quilibet alius sese opponat, sed potius executoribus assistant, liberumque sit dictis executoribus contra eos, qui executionem quovis modo impedire conantur, suis vel etiam restituendorum viribus uti.

Deinde omnes et singuli utriusque partis captivi, sine discrimine sagi vel togae, eo modo, quo inter Exercituum Duces, cum Caesareae Maiestatis approbatione conventum est, vel adhuc convenietur, liberi dimittantur.

Denique pro militiae Suedicae exactione omnes et singuli Electores, Principes et reliqui Status, comprehensâ liberâ et immediatâ Imperii Nobilitate (salvâ tamen requisitione hactenus in talibus casibus usitatâ, libertateque et exemptione in futurum salvis) septem sequentium Circulorum Imperii, Electoralis Rhenani, superioris Saxonici, Franconici, Suevici, superioris Rhenani, Westphalici et inferioris Saxonici teneantur in medium conferre quinque myriades Imperialium Thalerorum in monetâ per Imperium Romanum usitatâ, idque tribus terminis: primo termino (Statibus in circulo Electorali ut et superiori Rhenano Francofurtum ad Moenum, superioris Saxoniae Lipsiam sive Brunswigam, Franconiae Norimbergam, Sueviae Ulmam, Westphaliae Bremam vel Monasterium, et inferioris Saxoniae Hamburgum, suam cuiusque quotam conferentibus) octodecim centena millia Imperialium thalerorum in numeratâ pecuniâ (pro cuius summae faciliiori solutione impetrandâ liceat illos subditos, qui ex Amnestiâ veniunt restituendi, non moderno ipsorum possessori, sed vero Domino, cui ex Amnestiâ restituendi sunt, statim à conclusâ pace, etiam ante factam restitutionem, secundum ipsorum quotam et proportionem, collectare, nec in exigendis illis collectis moderni possessores ullum creent impedimentum) et duodecim centena millia per assignationes ad certos Status, super quorum solutione tolerabilibus conditionibus faciendâ, à quolibet Statu inter conclusam et ratificandam pacem cum officiali militari sibi assignato ex aequo et bono conveniendum.

Quâ conventionione, ut et ratificationum commutatione factâ, dictorum octodecim centenorum millium thalerorum solutio, militiae exactionatio et locorum evacuatio, statim pari passu peragantur, nec ob ullam aliam causam differantur, cessantibus statim à conclusâ pace contributionibus et omnis generis exactionibus, salvâ tamen praesidiariorum militum caeterarumque copiarum sustentatione ad tolerabilem modum conveniendâ; salvâ itidem iis Statibus, qui suam portionem solverunt, vel cum assignatis officialibus, quoad solutionem suarum portionum amicabiliter convenerunt, à suis constitutibus ob horum solvendi moram, sibi illatorum damnorum repetitione.

Reliquarum duarum myriadum priorem quidem sub finem proximi anni à factâ exactoratione computandi, alteram verò in fine anni proximè insequentis, utramque thaleris Imperialibus, eorumve in alia per Imperium usitatâ monetâ valore, ad supradicta loca Regiae Maiestatis Sueciae ad id cum potestate deputatis Ministris dicti septem Circulorum Status bonâ fide sunt exsolvendi. Sicuti autem dicti septem Circuli soli militiae Suedicae sine praetensione alterius assignati intelligantur, ita singuli eorum Electores, Principes et Status eam tantum portionem, quae iuxta matriculam et cuiusque loci observantiam, et extraditam hic designationem unicuique praestanda incumbit, pendere debebunt.

Nec ullus Status vel a solutione immunis sit, vel maiori numero per Rômer Monat prægravetur, vel pro alio suo constatu, aliisque belligerantium militibus plus solvere teneatur, multominus repressaliis vel arrestis eo nomine prægravetur: Neque etiam ullus Status in modo suos collectandi, vel à milite aut constatu vel ullo alio, sub quocunque praetextu de facto impediatur.

Quod ad Circulum Austriacum et Bavaricum attinet, cum ille (praeter factam in hoc pacificationis conventu a Statibus Imperii promissionem, se in proximis Imperii Comitibus Suae Caesareae Maiestati pro hactenus tolleratis belli sumptibus, subsidium, è collectis Imperii praestandum decreturos) solvendi exercitui immediato Caesareano stipendiis, hic verò pro Bavarico milite sepositus sit, solutionis conventio et exactio in Circulo Austriaco penes Sacram Caesaream Maiestatem esto. In Circulo autem Bavarico observetur idem collectandi et solvendi modus, qui in reliquis Circulis, executio tamen, ut et in caeteris septem Circulis fiat secundum Constitutiones Imperii.

Ut autem Regia Maiestas Sueciae eò securior certiorque sit de infallibili singulorum terminorum praestatione, singulis septem dictorum Circulorum Electores, Principes et Status vigore huius conventionis se ad suam quisque quodam conducto tempore locoque bonâ fide solvendum sponte, idque sub hypotheca omnium suorum bonorum obligant; ita quidem, ut si mora ullius intervenerit, omnes Imperii Ordines, potissimum vero cuiusque Circuli Directores Ducesque, vi articuli assecurationis pacis teneantur promissa, ceu rem iudicatam exequi, absque ullo ulteriori iuris processu vel exceptione.

Restitutione ex capite Amnestiae et gravaminum factâ, liberatis captivis, ratihabitionibus commutatis et praestitis iis, quae de primo solutionis termino supra conventa sunt, omnia utriusque partis militaria praesidia, sive Imperatoris eiusque sociorum et foederatorum, sive Reginae Regnique Sueciae et Landgraviae Hassiae, eorumque foederatorum et adhaerentium, aliove quocunque nomine imposita fuerint, ex civitatibus Imperii ac omnibus aliis locis restituendis, sine exceptionibus, morâ, damno et noxâ pari passu educantur.

Loca ipsa, Civitates, urbes, oppida, arces, castella, fortalitia, tam quae per regnum Bohemiae, aliasque terras Imperatoris Domusque Austriacae haereditarias, quam caeteros Imperii Circulos, à partibus belligerantium supradictis occupata et retenta, vel per armistitii unius vel alterius partis, vel quemcunque alium modum concessa sunt, prioribus et legitimis suis possessoribus et dominis, sive mediati, sive immediati Imperii Status sint, tam ecclesiasticis quam secularibus, comprehensâ liberâ Imperii nobilitate, absque morâ restituantur, liberaeque eorum dispositioni, sive de iure et consuetudine, sive vigore praesentis transactionis competenti permittantur, non obstantibus ullis donationibus, infeudationibus, concessionibus (nisi ultrò et spontaneâ Status alicuius voluntate alicui factae sint vel fuerint) obligationibus, pro redimendis captivis, aut avertendis devastationibus incendiisque datis, aut aliis quibuscunque titulis in priorum legitimorum dominorum possessorumve praeiudicium acquisitis; cessantibus etiam pactis et foederibus: aut quibuscunque aliis exceptionibus praedictae restitutioni adversantibus, quae omnia pro nullis haberi debent; salvis tamen iis, quae et quatenus in praecedentibus articulis circa Reginae Regnique Sueciae ut et quorundam Electorum et Principum Imperii Romani satisfactionem vel aequivalentem recompensationem, sive aliter speciatim excepta et disposita sunt. Atque haec restitutio locorum occupatorum tam à Caesareâ Maiestate, quam à Regiâ Maiestate Sueciae, et utriusque sociis, foederatis et adhaerentibus fiat reciproce et bonâ fide.

Restituantur etiam Archiva et documenta literaria, aliaque mobilia, ut et tormenta bellica, quae in dictis locis tempore occupationis reperta sunt, et adhuc ibi salva reperiuntur; quae verò post occupationem aliunde eò invecta sunt, sive in proeliis capta, sive ad usum et custodiam eò per occupantes illata fuerunt, una cum annexis, ut et bellico apparatu, iisdem quoque secum exportare et avehere liceat.

Teneantur subditi cuiusque loci decedentibus praesidiis et militibus currus, equos et naves, cum necessario victu pro omnibus necessariis avehendis ad loca in Imperio destinata, absque pretio subministrare; quos currus, equos et naves restituere debent Praefecti praesidiorum militumque hoc modo discedentium sine dolo et fraude. Liberent etiam Statuum subditi se invicem ab hoc onere vecturae de uno territorio in aliud, donec ad loca in Imperio destinata pervenerint: Nec praesidiorum aut aliis militiae Praefectis aut Officialibus liceat subditos eorumque currus, equos, naves et similia eorum usibus commodata, omnia vel singula extra dominorum suorum, multominus Imperii fines, secum trahere, eoque nomine obsidibus cavere teneantur.

Reddita vero, sive maritima et limitanea, sive mediterranea fuerint dicta loca, ab ulterioribus omnibus, durantibus hisce bellorum motibus introductis praesidiis perpetuò posthac libera sunt, et dominorum suorum (salvo de caetero cuiusque iure) liberae dispositioni relinquuntur.

Nulli autem Civitati vel nunc, vel in futurum ulli praepudicio damnove cedat, quod ab alterutrâ parte belligerantium occupata et in-sessa fuerat; sed omnes et singulae cum omnibus et singulis civibus et incolis tam universalis Amnestiae, quam caeteris huius pacificationis beneficiis gaudeant, iisque de caetero omnia sua iura et privilegia in sacris et profanis, quae ante hos motus habuerunt, sarta tectaue maneant, salvis tamen iuribus superioritatis cum inde dependentibus pro singulis quarumcunque dominis.

Denique omnium belligerantium in Imperio partium copiae et exercitus dimittantur et exauctorentur, eo tantum numero in suos cuiusque proprios Status traducto, quem quaeque pars pro suâ securitate iudicaverit necessarium.

Tam exauctoratio vero militiae, quam restitutio locorum ad praefixum tempus eo ordine modoque fiant, de quibus inter Generales Exercituum Duces conveniet, observatis tamen, quoad rem ipsam iis, quae in puncto Satisfactionis militiae conventa sunt.

XVII.

PACEM HOC MODO CONCLUSAM PROMITTUNT CAESAREI et Regii Ordinumque Imperii Legati et Plenipotentiarii respectivè ab Imperatore et Regina Sueciae. Sacrique Imperii Romani Electoribus, Principibus et Statibus ad formam hic mutuò placitam ratihabitum iri,

seseque infallibiliter praestituros, ut solennia ratihabitionum instrumenta intra spatium octo septimanarum a die subscriptionis computandarum, hic Osnabrugis praesententur et reciproçè riteque commutentur.

Pro maiori etiam horum omnium et singulorum pactorum firmitudine et securitate sit haec Transactio perpetua lex et pragmatica Imperii sanctio, imposterum aequè ac aliae leges et Constitutiones fundamentales Imperii, nominatim proximo Imperii Recessui ipsique Capitulationi Caesareae inserenda, obligans non minus absentes quam praesentes, ecclesiasticos aequè ac politicos, sive Status Imperii sint, sive non, eoque tam Caesareis procerumque Consiliariis et officialibus, quam Tribunalium omnium Iudicibus et Assessoribus tanquam Regula, quam perpetuo sequantur, praescripta.

Contra hanc Transactionem ullumve eius articulum aut clausulam nulla iura Canonica vel civilia, communia vel specialia, Consiliorum decreta, privilegia, indulta, edicta, commissiones, inhibitiones, mandata, decreta, rescripta, litispendentiae, quocunque tempore latae sententiae, res iudicatae, Capitulationes Caesareae et aliae religiosorum ordinum regulae, aut exemptiones sive praeteriti, sive futuri temporis protestationes, contradictiones, appellationes, investiturae, transactiones, iuramenta, renunciationes, pacta seu dedititia seu alia, multominus edictum Anni millesimi sexcentissimi vicesimi noni, vel transactio Pragensis cum suis appendicibus, aut concordata cum Pontificibus, aut interimistica Anni millesimi quingentesimi quadagesimi octavi, ullave alia statuta sive politica sive ecclesiastica decreta, dispensationes, absolutiones, vel ullae aliae, quocunque nomine aut praetextu excogitari poterint, exceptiones unquam allegentur, audiantur aut admittantur, nec usquam contra hanc transactionem in petitorio aut possessorio seu inhibitorii, seu alii processus vel commissiones unquam decernantur.

Qui vero huic Transactioni vel paci publicae consilio vel ope contravenerit, vel executioni aut restitutioni repugnaverit, vel etiam legitimo modo supraconvento et sine excessu factâ restitutione sine legitimâ causae cognitione et ordinariâ iuris executione restitutum de novo gravare tentaverit, sive Clericus sive Laicus fuerit, poenam fractae pacis ipso iure et facto incurrat, contraque eum iuxta constitutiones Imperii restitutio et praestatio cum pleno effectu decernatur et demandetur.

Pax vero conclusa nihilominus in suo robore permaneat, teneanturque omnes huius trans-

actionis consortes universas et singulas huius pacis leges contra quemcunque sine religionis distinctione tueri et protegere, et si quid eorum à quocunque violari contigerit, laesus laedentem, imprimis quidem a viâ facti dehortetur, causâ ipsâ vel amicali compositioni vel iuris disceptationi submissâ.

Veruntamen si neutro horum modorum intra spatium trium annorum terminetur controversia, teneantur omnes et singuli huius transactionis consortes, iunctis cum parte laesâ consiliis viribusque arma sumere ad repellendam iniuriam a passo moniti, quod nec amicitiae nec iuris viâ locum invenerit, salvâ tamen de caetero uniuscuiusque iurisdictione, iustitiaeque iuxta cuiusque Principis aut Status leges et constitutiones competentis administratione.

Et nulli omnino Statuum Imperii liceat ius suum vi vel armis persequi, sed si quid controversiae sive iam exortum sit, sive posthâc inciderit, unusquisque iure experiatur: Secus faciens reus sit fractae pacis. Quae verò iudicis sententiâ definita fuerint, sine discrimine Statuum executioni mandentur, prout Imperii leges de exequendis sententiis constituunt.

Ut etiam pax publica tanto melius conservari possit, redintegrentur Circuli et statim ac undecunque turbatum vel motuum aliqua initia apparent, observentur ea, quae in Constitutionibus Imperii de Pacis publicae executione et conservatione disposita sunt.

Quoties autem milites quâvis occasione aut quocunque tempore per aliorum territoria aut fines aliquis ducere velit, transitus huiusmodi instituatur eius, ad quem transeuntes milites pertinent, sumptu, atque aded sine maleficio, damno et noxâ eorum, quorum per territoria ducuntur ac denique omnino observentur, quae de conservatione pacis publicae Imperii Constitutiones decernunt et ordinant.

Hac Pacificatione comprehendantur ex parte Serenissimi Imperatoris omnes suae Maiestatis foederati et adhaerentes, imprimis Rex Catholicus, Domus Austriaca, Sacri Imperii Romani Electores, Principes, interque eos etiam Dux Sabaudiae, caeterique Status, comprehensâ liberâ et immediatâ Imperii Nobilitate, et Civitates Anseaticae, item Rex Angliae, Rex et Regna Daniae Norvegiaeque cum annexis provinciis, ut et Ducatu Schleswicensi, Rex Poloniae, Dux Lotharingiae, omnesque Principes et Respublicae Italiae, Ordinesque foederati Belgii et Helvetiae, Rhetiaeque, Princeps etiam Transylvaniae.

Ex Parte verò Serenissimae Reginae Regnique Sueciae omnes eius foederati et adhaerentes, imprimis Rex Christianissimus, tum Electores, Principes Status, liberâ et immediatâ Imperii Nobilitate comprehensâ et civitates Anseaticae, item Rex Angliae, Rex et Regna Daniae Norvegiaeque cum annexis Provinciis, ut et Ducatu Schleswicensi, Rex Poloniae, Rex et Regnum Lusitaniae, Magnus Dux Muschoviae, Respublica Veneta, foederatum Belgium, Helvetii Rhetique et Princeps Transylvaniae.

In quorum omnium et singulorum fidem maiusque robur tam Caesarei quam Regii Legati, nomine verò omnium Electorum, Principum ac Statuum Imperii ad hunc actum specialiter ab ipso (vigore conclusi die decimâ tertîâ Octobris anni infra mentionati facti, et ipso die subscriptionis sub sigillo Cancellariae Moguntinae, Legationi Suedicae extraditi) Deputati, nimirum Electoralis Moguntinus, Dominus Nicolaus Georgius de Reigersberg, Eques, Cancellarius: Electoralis Bavaricus, Dominus Iohannes Adolphus Krebs, Consiliarius intimus: Electoralis Saxonicus, Dominus Iohannes Leuber, Consiliarius: Electoralis Brandenburgicus, Dominus Iohannes Comes in Sain et Wittgenstein, Dominus in Homburg et Vallendâr, Consiliarius intimus: Nomine Domus Austriacae, Dominus Georgius Ulricus Comes a Wolckenstein, Consiliarius Caesareo-Aulicus: Dominus Cornelius Gobelius, Episcopi Bambergensis Consiliarius: Dominus Sebastianus Wilhelmus Meel, Episcopi Herbipolensis Consiliarius intimus: Dominus Iohannes Ernestus Ducis Bavariae Consiliarius Aulicus: Dominus Wolfgangus Conradus à Tumbshirn, Consiliarius Aulicus Saxonico-Altenburgensis et Coburgensis: Dominus Augustus Carpovius, Consiliarius Saxonico-Altenburgensis et Coburgensis: Dominus Iohannes Fromhold, Domus Brandenburgicae Culmbacensis et Onolzbacensis Consiliarius intimus: Dominus Henricus Langerbeck Iuris Consultus, Domus Brunsvico-Lunaeburgicae lineae Cellensis Consiliarius intimus: Dominus Iacobus Lampadius Iuris Consultus lineae Calenbergensis Consiliarius intimus et Pro-Cancellarius: Nomine Comitum Scamni Wetteraviensis Dominus Matthaëus Wesenbecius Iuris Consultus et Consiliarius: Nomine utriusque Scamni Civitatensis¹⁾ Dominus Marcus Otto Argentoratensis: Dominus Iohannes Iacobus Wolff, Ratisbonensis: Dominus David Gloxinus, Lubecensis: et Dominus Iodocus Christophorus Kress à Kressenstain, Norimbergensis Reipublicae respectivè Syndici, Senatores, Consilarii et Advocati, praesens Pacis Instrumentum manibus sigillisque propriis muniverunt et firmarunt,

¹⁾ Sçhit im Wiener Exemplar.

dictique Ordinum Deputati Principalium suorum ratificationes formulâ conventâ termino supra constituto sese extradituros polliciti sunt. Reliquis Statuum Plenipotentiariis liberum relinquendo, velint an nolint nomina sua subsignare, suorumque Principalium ratificationes accersere, sed hoc pacto atque lege, ut subscriptione iam nominatorum Deputatorum, reliqui Status omnes et singuli, qui subscriptione et ratificatione supersederent, tam firmiter ad observantiam et mantinentiam eorum, quae in hoc pacificationis Instrumento continentur, obligati sint, ac si ab ipsis subscriptio fuerit facta et exhibita ratificatio: nec ulla a Directorio Imperii Romani contra subscriptionem a memoratis Deputatis factam, recipiatur aut valeat vel protestatio vel contradictio. Acta sunt haec Osnabrugis Westphalorum, Die Decimâ, } quartâ
vigesimâ, }
Mensis Octobris, Anno Christi Millesimo Sexcentesimo Quadagesimo octavo.

NOS FERDINANDUS TERTIUS, Divinâ favente clementiâ, Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae etc. Marchio Moraviae, Dux Luxemburgiae ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirttembergae et Teckae, Princeps Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi et Goritiae, Landgravius Alsatiae, Marchio Sacri Romani Imperii Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, Dominus Marchiae Slavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. Universis et singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse potest, notum testatumque facimus. Postquam ab aliquo tempore, primum inter divum Patrem nostrum, Serenissimum ac Potentissimum Principem, Dominum FERDINANDUM Secundum, Romanorum Electum Imperatorem semper Augustum, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae etc. Regem, Archiducem Austriae, Ducem Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae etc. Marchionem Moraviae etc. Ducem Luxemburgiae, ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirttembergae et Teckae, Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi et Goritiae, Landgravium Alsatiae, Marchionem Sacri Romani Imperii Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, Dominum Marchiae Slavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. pietissimae ac gloriosissimae memoriae; Deinde etiam inter Nos sociosque nostros ab unâ parte: Et Serenissimum quondam Principem, Do-

minum GUSTAVUM ADOLPHUM, Suecorum Gothorum Vandalorumque Regem, Magnum Principem Finlandiae, Ducem Estoniae et Careliae, Ingriaeque Dominum; ac post eius è vita discessum inter modernam Serenissimum Principem, Dominam CHRISTINAM, Suecorum, Gothorum Vandalorumque Reginam et Principem Haereditariam, Magnam Principem Finlandiae, Ducissam Estoniae et Careliae, Ingriaeque Dominam, Eiusque confoederatos et adhaerentes ex alterâ parte; non sine multâ sanguinis Christiani profusione, et multarum Germaniae Provinciarum desolatione, armis satis vehementer sit decertatum; nuper vero ad tractatus super compositione eiusmodi motuum Osnabrugae instituendos et concludendos ex partium utrinque belligerantium conventionione, dies undecima Iulii anni millesimi sexcentissimi quadagesimi tertii indicta fuerit. Hinc Nos ex nostrâ parte, nihil eorum, quae ad promovendum et concludendum tam salutare negotium ullo modo pertinere possunt desiderari volentes, praeter Magnificum, nec non honorabilem, Doctum, Nostros Consiliarios Imperiales Aulicos et Sacri Imperii fideles dilectos, Ioannem Maximilianum, Comitem a Lamberg etc. Camerarium nostrum, et Ioannem Crane, Iuris utriusque Licentiatum, iam ante a nobis constitutos Plenipotentiarios, etiam illustri et magnifico Nostro et Sacri Imperii fidei dilecto Maximiliano Comiti a Trautmandorff et Weinsberg, Baroni in Gleichenberg, Neostadii ad Cocrum, Negau, Burgau, et Tozenbach, Domino in Teinitz etc. Equiti Aurei Velleris, Consiliario nostro Secreto, Camerario et Supremo Aulae Praefecto, tanquam primario nostro Plenipotentiario, plenam ac sufficientem potestatem tribuerimus, prout hisce animo deliberato tribuimus, ad comparandum dicto loco, congregiendumque nostro nomine, per se vel per subdelegatos suos cum iis, quos dicta Serenissima Regina Regnumque Sueciae ad hanc rem legitimis ac sufficientibus mandatis ac plenipotentiâ instructis constituerit aut imposterum constituere poterit, Commissariis sive Plenipotentiariis ad tractandum, agendum et statuendum de viis, mediis ac conditionibus omnibus, quibus propositus utrinque scopus, amicitiae nimirum ac pacis redintegratio obtineri ac stabiliri possit: Nec non ubi de his conventum fuerit ad eandem pacem Nostro nomine cum iisdem concludendam et confirmandam: Quicquid igitur Comes a Trautmandorff, Comes a Lamberg et Crane, nostri Commissarii, simul, vel uno eorum impedito aut absente, duo ex iisdem cum adversae partis Commissariis, vel eorum subdelegatis in hunc finem per se, sive per suos subdelegatos tractaverint, egerint ac statuerint, id nos omni meliori modo ratum gratumque habituros, vigore

harum Imperiali ac inviolabili fide promittimus. In quorum fidem roburque praesentes manu nostrâ subscriptas, sigillo nostro Imperatorio firmari iussimus. Datum in arce nostrâ Lincii, die quarta mensis Octobris, anno domini millesimo sexcentesimo quadragésimo quinto, Regnorum nostrorum Romani nono, Hungarici vigesimo, Bohemici vero decimo octavo.

FERDINANDUS

Vt

Ferdinandus Comes Curtius

Ad mandatum Sacrae Caesaræ Maiestatis proprium
Ioan: Walderode.

Nos CHRISTINA Dei gratiâ Suecorum, Gothorum, Wandalarumque designata Regina et Princeps haereditaria, Magna Princeps Finlandiae, Dux Estoniae et Careliae, Ingriaeque Domina etc. Universis et singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse potest, notum testatumque facimus; Postquam ab aliquo iam tempore, primum inter Divum Parentem nostrum, Serenissimum ac Potentissimum Principem, Dominum GUSTAVUM ADOLPHUM, Suecorum, Gothorum, Wandalarumque Regem, Magnum Principem Finlandiae, Ducem Estoniae et Careliae, Ingriaeque Dominum etc. (pientissimae ac gloriosissimae recordationis) deinde etiam inter Nos Regnumque Sueciae ac socios nostros ab unâ parte: Et Serenissimum quondam ac potentissimum Principem, Dominum FERDINANDUM Secundum, Romanorum Electum Imperatorem, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae Regem, Archiducem Austriae, Ducem Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae et Carniolae, Marchionem Moraviae, Ducem Lucemburgiae ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirtembergae et Teckae, Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi et Goritiae, Landgravium Alsatae, Marchionem Romani Imperii, Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, Dominum Marchiae Sclavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. Ac post Eius è vitâ discessum inter modernum eiusdem nominis Serenissimum atque Potentissimum Principem, Dominum FERDINANDUM Tertium, itidem Romanorum Electum Imperatorem, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Regem, Archiducem Austriae, Ducem Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae et Carniolae, Marchionem Moraviae, Ducem Lucemburgiae ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirtembergae et Teckae, Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Ky-

burgi et Goritiae, Landgravium Alsatae, Marchionem Romani Imperii, Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, Dominum Marchiae Sclavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. Eiusque Confoederatos et adhaerentes. ab alterâ parte; non sine multâ sanguinis Christiani profusione, et multarum Germaniae Provinciarum desolatione armis satis vehementer sit decertatum: ipsa vero humanitatis ratio flagitet, ut de pace ac tranquillitate restituendâ ac belli motibus sedandis cogitatio utrinque suscipiatur. Nos sicuti hunc semper armorum nostrorum scopum propositum habuimus, ita ne quid a parte nostrâ desit, quod ad tam salutare negotium apprehendendum promovendumque pertinere ullo modo poterit: In mandatis propterea dedimus ac commisimus, sicut et vigore harum in mandatis damus ac committimus nostris Regnique nostri fidelibus, Illustri, Magnificis ac generosis, nobis sincere dilectis, Domino Ioanni Oxenstierna, nostro Regnique Sueciae Senatori et Cancellariae Consiliario, Comiti in Södremöre, libero Baroni in Kymitho, Domino in Fiholm, Hörningsholm et Tullegarn; Et Domino Ioanni Salvio, nostro Consiliario Secretiori, Aulae Cancellario, et hactenus in Germaniâ Legato, Haereditario in Öfverby et Tulinge. Eisque plenam ac tantae rei sufficientem potestatem tribuimus, ut cum iis, quos Caesarea Maiestas ad hanc rem legitimis ac sufficientibus mandatis ac plenipotentia instructos constituit, aut constituere poterit Commissariis, vel ipsi, vel per Subdelegatos suos congregiantur, tractent, agant, ac statuunt de viis, mediis ac conditionibus omnibus, quibus propositus utrinque scopus, amicitiae nimirum ac pacis redintegratio obtineri ac stabiliri possit. Quicquid igitur dicti Legati nostri cum alterius partis Commissariis, aut eorum subdelegatis in hunc finem sive per se, sive per suos subdelegatos tractaverint, egerint ac statuerint, non obstante alterius absentia, morbo, aut alio gravi impedimento, id nos omni meliori modo ratum gratumque habituras vigore harum Regiâ ac inviolabili fide promittimus. In quorum fidem maiorem ac certitudinem praesentes manu nostrâ subscriptas sigillo nostro Regnique maiori muniri iussimus. Dabantur in Regiâ nostrâ Stockholmensi die Decimâ Decembris Anno supra millesimum sexcentésimum, quadragésimo quinto.

Christina

L. S.

L. S.

L. S.

Ioannes Maximilianus
Comes à Lamberg.

Iohannes Oxenstierna
Comes Moreae Australis.

L. S.

L. S.

Ioannes Crane.

Iohannes Adler Salvius.

Sigillo nostro Legum Majori munitissimus.
Dabentur in Regia nostra Aulæ Holmensi
die decima Decembris, Anno Regni Mil:
Lodovici Imperatoris, Quadragesimo quinto.

Christina

L. S.

Joannes
Prætorius
Comes Norwici Australis

Maximilianus Comes
a Lamberg

Johann. Adler Sabinus

Joannes Crana

Nomine Domini Electoris Abguntini

Christians Georgius Rengersperger

Nomine Domini Electoris Bavarie

Joannes Adolphus Krelsm

Nomine Domini Electoris Saxonie

Joannes Seckler

Nomine Domini Electoris Brandenburgici

Joannes Comes in Saxe & Wittgenstein etc

- Nomine Domini Electoris Moguntini
(L. S.) Nicolaus Georgius Raigersperger.
Nomine Domini Electoris Bauariae.
(L. S.) Ioannes Adolphus Krebs.
Nomine Domini Electoris Saxoniae.
(L. S.) Ioannes Leüber.
Nomine Domini Electoris Brandenburgici.
(L. S.) Ioannes Comes in Sain et Wittgenstein etc.
Nomine Domus Austriacae.
(L. S.) Georgius Udalricus Comes in Wolkhen-
stain et Rodnegg.
Nomine Domini Episcopi Bambergensis.
(L. S.) Cornelius Gobelius.
Nomine Domini Episcopi Herbipolensis
ducis Franconiae.
(L. S.) Sebastianus Wilhelmus Meel.
Nomine Domini Ducis Bauariae.
(L. S.) Ioannes Ernestus ICTus.
Nomine Ducis Saxoniae Lineae Alden-
burgensis
(L. S.) Wolfgangus Conradus à Thumbshirn
Consiliarius Aldenburgensis et Cobur-
gensis.
Nomine Ducis Saxoniae etc. lineae Alden-
burgensis
(L. S.) Augustus Carpzou D. Consiliarius Alden-
burgensis et Coburgensis.
Nomine Domini Marchionis Brandenbur-
gici Culmbacensis
(L. S.) Matthaëus Wesenbecius Consiliarius El.
Brand. intimus.
Nomine Domini Marchionis Branden-
burgici-Onolsbacensis
(L. S.) Iohannes Fromhold Consiliarius Electora-
lis¹⁾ intimus.
Nomine Domini Ducis Brunsvico-Lunae-
burgici Cellensis.
(L. S.) Henricus Sangerbeck, consiliarius intimus.
Nomine Ducis Brunsvico Lunaeburgici
Grupenhagensis
(L. S.) Iacobus Lampadius ICTus.
Nomine Domini Ducis Brunsvico Lunae-
burgici Guelphebytani
(L. S.) Chrysostomus Cöler D. et Consiliarius.
Nomine Ducis Brunsvico Lunaeburgici
Calenbergensis.
(L. S.) Iacobus Lampadius ICTus Consiliarius
intimus et Procancellarius.
Nomine Domini Ducis Megapolitano-
Sverinensis, proprio et tutorio nomine
Domini Ducis Megapolitano-Gustroviensis
(L. S.) Abrahamus Seyfer D. Consiliarius intimus.
Nomine Domini Electoris Brandenburgici,
tanquam Ducis Pomeraniae, Stetini.
(L. S.) Matthaëus Wesenbecius Consiliarius in-
timus.

¹⁾ Gehört Brandenburgici im Wiener Exemplar.

- Nomine Domini Electoris Brandenburgici,
tanquam Ducis Pomeraniae Wolgasti.
(L. S.) Iohannes Fromhold Consiliarius Elect.
intimus.
Nomine Domini Ducis Wurtembergici
(L. S.) Iohan. Conrad. Varnbüler, à Consiliis
Regiminis Secretioribus.
(L. S.) Nomine Dominae Landgraviae Hasso-
Cassellanae Reinhardt Schjeffer.
(L. S.) Nomine Domini Landgravii Hasso-Darm-
stad. Ioannes Iacob Wolff à Rodenwartt
Consiliarius.
Nomine Domini Marchionis Badensis
Durlacensis.
(L. S.) Ioannes Georgius de Merckelbach, Con-
siliarius.
Nomine Domini Marchionis Baden Ba-
densis.
(L. S.) Ioannes Iacobus Datt in Dieffenau.
Nomine Domini Ducis Saxo-Lawenbur-
gici.
(L. S.) David Gloxin. D.
Nomine Domini Ducis Wurtembergici,
tanquam Comitum Mompelgartensis
(L. S.) Iohan. Conrad. Varnbüler.
Nomine Dominorum Comitum et Baronum
Scamni Wetteravici
(L. S.) Matthaëus Wesenbecius qui supra.
Nomine Dominorum Comitum et Baronum
Scamni Franconici.
(L. S.) Iohan. Conrad. Varnbüler.
(L. S.) Nomine Reipublicae Argentinensis, Eius-
dem Consil. et Advocatus Marcus Otto
U. I. D. idemque nomine Civitatis
Spirensis, Weisenburgensis ad Rhenum
et Landaviensis.
(L. S.) Nomine Reipub. Ratisbonensis Ioannes
Iacob Wolff à Rodenwartt, Consil. et
Syndicus.
(L. S.) Nomine Reipublicae Lubecensis eiusdem
Syndicus, David Gloxin U. I. D.
Idemque nomine Civitatum Goslar et
Nordhusen.
(L. S.) Nomine Reipublicae Noribergensis Io-
docus Christophorus Kress à Kressen-
stain eiusdem Senator, ut et respectu
civitatum Winsheimensis et Schwein-
furtensis.
Nomine liberarum Imperii Civitatum Ha-
genoe, Colmariae, Selestadii, Ober-
Ehenhemii, Keisersbergae, Monasterii
in Valle Sti Gregorii, Roshemii, et
Türinghemii
(L. S.) Iohann Balthasar Schneider, Syndicus
Colmariensis, et oppidi Stae Crucis
Praefectus.

- (L. S.) Nomine Reipublicae Ulmensis, itemque nomine Civitatis Giengensis, Aalensis et Bopfingensis, Marcus Otto V. J. D.
- (L. S.) Nomine liberae Civitatis Imperialis Tremoniensis Georgius Kumpsthoff Syndicus.
- Nomine liberarum Imperii Civitatum: Esslingensis, Reutlingensis, Nordlingensis, Halensis Suevorum, Heilbronnensis, Lindaviensis ad lacum Bodamicum, Campidonensis, Weisseburgensis in Noricis et Wimpinensis.
- (L. S.) Valentinus Heider. D.

Hier endigt das Wiener Exemplar. Von den bei Meiern weiter gedruckten Zugaben I—III, welche auch hier nach Wiener Vorlagen verglichen folgen, besitzt das k. u. k. Wiener Haus-, Hof- und Staatsarchiv I in gleichzeitiger Abschrift, II im Original mit Siegel in Messingtafel mit Gold-Schnüren, III in einem von Lamberg eigenhändig unterfertigten Exemplar, Kraues Unterschrift hat ein Schreiber zugefügt. — IV u. V sind nach Meiern wiederholt.

I. *Formula Ratihabitionis Caesareae Instrumenti Pacis Caesareo-Suecicae.*

Nos FERDINANDUS Tertius Dei gratiã electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae etc., Marchio Moraviae, Dux Lucemburgiae ac superioris et inferioris Silesiae, Wirttembergae et Theckae, Princeps Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi et Goritiae, Landgravius Alsatiae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgotiae, ac superioris et inferioris Lusatiae, Dominus Marchiae Sclauonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. Notum facimus omnibus et singulis praesentes litteras inspecturis, lecturis, vel legi auditoris, aut quomodocunque infra scriptorum notitia ad ipsos pervenire poterit; Postquam ob natum in Sacro Romano Imperio Germanicae nationis ab hinc annis circiter viginti octo civile et internum bellum, cui deinde exteri quoque Reges et Principes accesserunt, non solum totam Germaniam, verum etiam alias Europae Provincias christiani nominis maximis calamitatibus affici contigerit, atque inter Divum Patrem nostrum Serenissimum ac Potentissimum Principem Dominum Ferdinandum secundum, electum Romanorum Imperatorem semper Augustum ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Regem, Archiducem Austriae, Ducem Bur-

gundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae etc., Marchionem Moraviae, Ducem Lucemburgiae ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirttembergae et Teckae, Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi et Gorritiae, Landgravium Alsatiae, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgotiae ac superioris et inferioris Lusatiae, Dominum Marchiae Sclauonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. pientissimae et gloriosissimae memoriae; Deinde inter Nos sociosque nostros ab unã parte, et serenissimum quondam Principem Dominum Gustaphum Adolphum, Suecorum, Gothorum Wandalarumque Regem, Magnum Principem Finlandiae, Ducem Esthoniae et Careliae, Ingriaeque Dominum ac post eius è vita discessum, inter Serenissimam et Potentissimam Principem, Dominam Christinam, Suecorum, Gothorum et Wandalarum Reginam et Principem haereditariam, magnam Principem Finlandiae, Ducem Esthoniae et Careliae, Ingriaeque Dominam, eiusque confoederatos et adhaerentes ex altera parte non sine multa sanguinis Christiani profusione, et multarum Germaniae Provinciarum desolatione armis satis vehementer decertatum sit, tandem instituto eã de re iuxta conventionem Hamburgi die decimã quintã Decembris, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo primo initam partium utrinque belligerantium Osnabrugis Westphalorum congressu, post longos et laboriosos tractatus inter Nos et Sacrum Romanum Imperium nostramque Domum Austriacam, tum praedictam Reginam Regnumque Sueciae per nostros ab utraque parte huic congressui destinatos Legatos et Plenipotentiaris, assistentibus etiam suffragantibus nostrorum ac Sacri Romani Imperii fidelium Electorum, Principum et Statuum Plenipotentiaris et Deputatis ad hoc per Nos specialiter euocatis et requisitis Divinã favente clementiã pacem et amicitiam conclusam et ad ratificationem nostram perfectam esse, formã, modo ac tenore sequenti.

Inseratur Tractatus.

Cum igitur haec omnia et singula per nostros Legatos et Plenipotentiaris supra memoratos nostro praescitu, iussu et mandato hunc ad modum, prout hic verbotenus inserta et descripta leguntur, gesta, peracta et contenta sint, Nos eadem omnia et singula praehabita maturã et diligenti consideratione exactã nostrã scientiã approbamus, ratificamus et confirmamus, rataque et firma esse et fore virtute praesentium declaramus, simulque verbo Imperiali promittimus pro Nobis nostrisque

successoribus, et Imperio Romano, totaque Austriacâ Domo, Nos omnes et singulos supra descriptos articulos, et quicquid totâ hac pacis conuentione continetur, firmiter, constanter ac inuolabiliter servaturos atque executioni mandatu-
 rous, nullaque ratione vel per Nos, vel per alios ullo unquam tempore contraventuros, aut ut per alios contraveniatur, passuros quomocun-
 que id fieri possit, omni dolo et fraude exclusis.

In horum omnium testimonium et fidem sigillum nostrum Caesareum maius huic Diplomati manu nostra subscripto appendi fecimus. Datum in civitate nostra Viennae die septimâ mensis Nouembris, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo octauo, Regnorum nostrorum Romani duodecimo, Hungarici vigesimo tertio, Bohemici vero vigesimo primo.

II. *Formula Ratihabitionis Suecicae Instrumenti Pacis Caesareo-Suecicae.*

Nos CHRISTINA, Dei Gratiâ, Suecorum, Gothorum Vandalorumque Regina et Princeps Haereditaria, Magna Princeps Finlandiae, Dux Esthoniae et Careliae, Ingriaeque Domina etc. Uniuersis et singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse potest, notum testatumque facimus, postquam a multo iam tempore, primum inter Diuum Parentem nostrum, Serenissimum ac Potentissimum Principem, Dominum GUSTAVUM ADOLPHUM, Suecorum, Gothorum Vandalorumque Regem, Magnum Principem Finlandiae, Ducem Esthoniae et Careliae, Ingriaeque Dominum pientissimae ac gloriosissimae recordationis, deinde etiam inter Nos, Regnumque Sueciae ac Socios nostros ab unâ parte et Serenissimum quondam ac Potentissimum Principem, Dominum FERDINANDUM Secundum, Romanorum Electum Imperatorem semper Augustum, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Schlavoniae Regem, Archiducem Austriae, Ducem Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, Marchionem Moraviae, Ducem Luxemburgiae, Superioris ac Inferioris Silesiae, Wurtembergae et Teckae; Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi et Goritiae, Landgravi-
 um Alsatiae, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgouiae ac Superioris et Inferioris Lusatiâe, Dominum Marchiae Schlavonicae, Portus Naonis et Salinarum, ac post eius è vita discessum inter modernum eiusdem nominis Serenissimum ac Potentissimum Principem, Dominum FERDINANDUM Tertium, itidem Romanorum Electum Imperatorem semper Augustum, Ger-

maniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Schlavoniae Regem, Archiducem Austriae, Ducem Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, Marchionem Moraviae, Ducem Luxemburgiae, Superioris ac Inferioris Silesiae, Wurtembergae et Teckae, Principem Sueviae, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi et Goritiae, Landgravi-
 um Alsatiae, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgouiae ac Superioris et Inferioris Lusatiâe, Dominum Marchiae Schlavonicae, Portus Naonis et Salinarum, Eiusque Confoederatos et adhaerentes ex alterâ parte, non sine multâ Christiani sanguinis profusione et multarum Germaniae Provinciarum desolatione, armis satis vehementer decertatum sit: Tandem instituto eâ de re, iuxta Conventionem Hamburgi die decimâ quintâ Decembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragesimo primo initam, partium utrinque belligerantium Osnabrugis Westphalorum Congressu, post longos et laboriosos Tractatus inter Nos Regnumque nostrum, tum praedictum Imperatorem et Sacrum Romanum Imperium domumque Austriacam, per utrinque destinatos huic Congressui Legatos et Plenipotentiaros, Divinâ favente clementiâ, pacem et amicitiam conclusam et ad Ratificationem nostram perfectam esse, formâ, modo et tenore sequenti.

Inseratur Tractatus.

Cum igitur haec omnia et singula per nostros Legatos et Plenipotentiaros supra memoratos nostro praescitu, iussu et mandato hunc ad modum, prout hic verbotenus inserta et descripta leguntur, gesta, peracta et conuenta sint; Nos eadem omnia et singula, praehabita cum fidelibus nobis sincere dilectis nostris Regnique nostri Sueciae Senatoribus maturâ et diligenti deliberatione, ex certâ nostrâ scientiâ approbamus, ratihabemus et confirmamus, rataque et firma esse et fore virtute praesentium declaramus, simulque verbo Regio praemittimus ac spondemus pro nobis nostrisque successoribus et haeredibus Regnoque Sueciae, Nos omnes et singulos supra descriptos Articulos, et quicquid totâ hac pacis conuentione continetur, statuitur ac disponitur, firmiter, constanter ac inuolabiliter servaturas atque executioni mandaturas, nullaque ratione vel per Nos vel per alios ullo unquam tempore contraventuras, aut ut per alios contraveniatur, passuras, quomodocunque id fieri possit; omni dolo et fraude exclusis. In horum omnium testimonium et fidem sigillum nostrum Regium maius huic diplomati manu nostrâ subscripto appendi iussimus. Actum

Stockholmiae die decima octava mensis Novembris, Anno supra millesimum sexcentiesimum quadragesimo octavo.

CHRISTINA.

Ad mandatum
Sacrae Regiae Maiestatis
Andr. Gyldenclau.

III. *Legatorum Caesareorum de correctionibus
Instrumenti Pacis, testimonium.*

Notum sit universis et singulis, quorum interest, quod cum in describendo Diplomate Caesareo ratihibitionis Instrumenti Pacis ex incuria scribentis in Articulo decimo quinto, paragrapho: Quod vero Quaestores etc. post verbum: Interea vox Semper, deinde paragrapho: Quod Controversias inter domos Hassiacas etc. post voculam subsignata, haec verba: Conventuique huic insinuata; Tertio in clausula ratificatoria post verbum Imperiali, ista verba: Regio et Principali, omissa fuerint; item in eodem paragrapho finali insertum: Assistentibus etiam, cum scribi debuisset, Consentientibus et etc. Nos virtute nostrarum plenipotentiarum dictos defectus et errores mea Comitum de Lamberg propria manu correxerimus et suppleverimus. In cuius rei fidem hoc nostrum attestatum, ne dicta correctio ullo unquam tempore in praeiudicium interessatorum quaecumque allegari aut exponi possit aut valeat, expediri ac à nobis subscribi placuit. Actum Monasterii die 8/18 Febr. Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono.

Ioannes Maximilianus
Comes à Lamberg.

Ioannes Crane.

IV. *Declaratio Paciscentium de executione Pacis
citra moram peragenda.*

De executione conclusae pacis.

Cum nondum omnia executioni mandata sint, quae vigore conclusae pacis ante ratihibitionem commutationem praestanda fuerunt, è re tamen visum sit, ne dicta commutatio diutius differatur, Electorum, Principum et Imperii Statuum Legati per extraordinarios deputatos in praesentia Caesareae Legationis, foederatarum Coronarum Legatis stipulatâ manu, nomine totius Imperii denuò promiserunt ea omnia, quae ante Commutationem in effectum deduci debuissent, statim à facta commutatione iuxta tenorem literarum nomine Ordinum die 15/25 Ianuarii proximè elapsi ad Sacram Caesaream

Maiestatem perscriptarum, publicaeque conventionis praescriptum realiter et sincerè executioni et effectui mandatum iri. Quantum vero restitutionem locorum et exauctorationem militum attinet, cum in Instrumento pacis cautum sit, quod antequam ad rem ipsam procedatur, de modo et ordine, quo talis evacuatio et exauctoratio instituenda sit, certa conventio per exercituum Duces iniri debeat, pro maiori huius negotii promotione concipiatur hic Monasterii ordo modusque, quo huiusmodi restitutio et exauctoratio quam commodissimè et securissimè fieri posse videatur, atque ad dictos partium Duces per expressos Cursores mittatur, cum requisitione, ut de matura executione quàm primum conveniant. In quorum fidem maiusque robur declaratio praesens Caesareanorum, Regiorum et Statuum Imperii Protocollis inserta est. Actum Monasterii die 17. Februarii Anno 1649.

L. S.

Cancellaria Moguntina.

V. *Articulus secretus de redimendis Provinciis
Caesaris hereditariis à Suecorum praesidiis.*

Articulus Secretus.

Cum inter caetera, quae Serenissimae Reginae Sueciae ut sibi pro locorum hoc bello tum in Imperio, tum in terris et regnis Imperatoris haereditariis occupatorum restitutione satisfaceret pacique publicae in Imperio restaurandae condigne prospiceretur, praestari oportere conventa sunt, etiam hoc actum sit, ut nomine Sacrae Caesareae Maiestatis dictae Reginae Sexcenta Dalerorum Imperialium millia exsolverentur. Ideo declarant Suae Maiestatis Plenipotentiarum, et vigore suae Plenipotentiae promittunt Quadringenta Dalerorum Imperialium millia, de futuris Imperii collectis, quae de consensu Sacri Romani Imperii Electorum, Principum et Ordinum in Comitibus Imperialibus indicentur, pro ea parte, quae Coronae Sueciae respectu Provinciarum, terrarum et locorum praesenti pacis Tractatu cessorum exsolvenda incumbet, defalcari oportere, adeo ut in futurum dicta corona pro dictis provinciis, terris et locis, nullas prorsus Imperatori et Imperio collectas praestare teneatur, donec tota ista summa Quadringentorum millium Imperialium thalerorum compensata fuerit. Si quid etiam ex antehac indictis Imperii collectis restiterit, quod dictae Provinciae fortè solvere tenebantur, id quoque virtute praesentis conventionis Serenissimae Reginae cessum remissumque esto. Quod autem reliqua ducenta Imperialium thalerorum millia

attinet, ea summa nomine Caesareae Maiestatis officialibus Serenissimae Reginae sufficienti ad id mandato instructis Hamburgi à die pacis conclusae et subscriptae intra menses tres infallibiliter et bonâ fide numerabitur et expendetur. Actum Osnabrugis die 18. Februarii Anno 1647.

M. C. de Trautmansdorff
I. Maximilianus Com. de Lamberg
Iohannes Crane. Isaacus Wolmar.

VI. *Caesarea Ratihabitio articuli secreti modo adducti.*

Nos FERDINANDUS TERTIUS divina favente clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex, Archi Dux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Wirtembergae, Comes Tyrolis etc. Agnoscimus tenore praesentium pro nobis et successoribus nostris Romanorum Imperatoribus et Regibus, nec non Regnis et Provinciis nostris haereditariis: Quod cum Nostri ad Universales pacis Tractatus deputati Legati Plenipotentiarum in puncto satisfactionis cum Plenipotentiarum Serenissimae Reginae Sueciae Osnabrugae concluso, ibidem quoque decima octava Februarii anni proximè praeteriti, per specialem recessum, sive articulum secretum sese declararint et obligarint, quod Serenitati Suae inter alia pro restitutione locorum tam in Imperio, quam Regnis et Provinciis nostris haereditariis occupatorum, quatuor centena millia thalerorum Imperialium solvi debeant ex futuris contributionibus, communi Electorum, Principum ac Statum Imperii consensu in universalibus Comitibus indicendis ac publicandis, pro ea quota, quae Principatibus et Ditionibus Serenitatis Suae per pacem vigesima quarta Octobris nupere conclusam, subscriptam et postridie publicatam à nobis et Imperio eidem concessis contribuenda obtinget, defalcanda toties ac tam diu, donec

summa dictorum quatuor centenorum millium thalerorum plene soluta fuerit, quousque ex quota indictarum contributionum praefatas Ditiones et Principatus contingente, nihil solvere vel praestare teneatur: ac praeterea si dictis Ditionibus ac Principatibus ex praeteritis indictionibus sive contributionibus residui aliquid adhuc solvendum incumberet, quod id quoque Suae Ser^{ti} remissum ac vigore huius conventionis cessum esset; Quod vero ad reliqua bis centena millia thalerorum Imperialium attinet, ea à Nobis, sive Nostro nomine Suae Seren^{tis} ad id sufficienter instructis Mandatariis intra terminum trium mensium à dato vigesimo quarto Octobris computandorum, in Nostra et Sacri Imperii Civitate Hamburgensi infallibiliter numerari debeant. Ac Nos ea omnia, quae dicti Nostri Legati Plenipotentiarum virtute suarum Plenipotentiarum, tam in hoc particulari recessu, quam ipso Pacis Tractatu promiserunt, adimplere intendamus ac parati simus; Idcirco iterum declaramus ex certa scientia ac vigore praesentium pro Nobis et Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus et Regibus, tum Regnis quoque et Provinciis nostris haereditariis, recipientes in Nos et promittentes, quod omne id, quod in supradicto inter Nostros et saepedictae Ser^{tis} Suae Legatos Plenipotentiarum convento recessu particulari continetur, firmiter observare volumus et debemus, sine dolo et fraude. In cuius rei fidem ac maius robur, praesentes manu propria subscripsimus, et sigilli nostri impressione communiri iussimus. Quae dabantur Vienna die decima quarta mensis Decembris Ao. millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo, Regnorum nostrorum Romani Duodecimo, Hungarici vigesimo quarto, Bohemici vero vigesimo secundo.

FERDINANDUS. *L. S.*

V^o Ferdinandus Comes Curtius.

Ad mandatam Sacrae Maiestatis
 Caesareae proprium

I. Walderode.

